

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Tre opbyggelige Taler, 1843

Citation: Kierkegaard, Søren: "Tre opbyggelige Taler, 1843", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1998, s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-3t43-txt-root.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

* Tre opbyggelige Taler
af
S. KIERKEGAARD

Kjøbenhavn
Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri
1843

Afdøde

Michael Pedersen Kierkegaard,

forhen Hosekræmmer her i Byen

min Fader

helliges disse Taler.

Forord

Skjønt denne lille Bog (som derfor blev kalden »Taler« ikke Prædikener, fordi dens Forfatter ikke har Myndighed til at *prædike*; »opbyggelige Taler« ikke Taler til Opbyggelse, fordi den Talende ingenlunde fordrer at være *Lærer*), godt veed med mig selv, hvad dens Forfatter veed endnu bedre, at den er en Ubetydelighed, som, idet den vover sig ud, let kunde blive nedtraadt eller omkomme i den store Verden, eller blive opsnappet af en Rovfugl og aldrig naae sin Bestemmelse, saa lukkede jeg dog i Afskedens Øieblik trøstigt min Dør uden Frygt, uden nogen ængstelig Sindets Bevægelse. Lille, som den er, smutter den vel igjennem, da den skjætter sig selv og gaaer sin Gang og passer sit Ærinde og kjender sin gaadefulde Vei – til den finder hiin Enkelte, som jeg med Glæde og Taknemmelighed kalder *min* Læser – til den finder, hvad den søger, hiint velvillige Menneske, der læser høit for sig selv, hvad jeg skriver i Stilhed, der med sin Stemme løser Skrifttegnenes Fortryllelse, med sin Røst kalder frem, hvad de stumme Bogstaver vel ligesom have paa Munden, men ikke formaae at udsige uden megen Møie, stammende og afbrudt, i sin Stemning frelser de fangne Tanker, der længes efter Befrielse – hiint velvillige Menneske, som jeg med Glæde og Taknemmelighed kalder *min* Tilflugt, der ved at gjøre Mit til Sit gjør meer for mig end jeg gjør for ham. Og fandt den ham ikke, eller ikke saaledes, min Glæde bliver dog: at udsende den; thi »ligesom en Kølning af Sne paa en Høstdag er et trofast Sendebud for den, som ham sender; han vederqvæger sin Herres Sjæl.« (Ordsp. 25, 13.)

S. K.

Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed

Ep.: 1 Pet. 4, 7-12

Hvad er det, der gjør et Menneske stort, beundret af Skabningen, velbehageligt i Guds Øine? Hvad er det, der gjør et Menneske stærkt, stærkere end hele Verden, hvad er det, der gjør ham svag, svagere end et

Barn? Hvad er det, der gjør et Menneske urokkeligt, urokkeligere end Klippen, hvad er det, der gjør ham blød, blødere end Vox? – Det er Kjerlighed! Hvad er det, der er ældre end Alt? det er Kjerlighed. Hvad er det, der overlever Alt? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der ikke kan tages, men selv tager Alt? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der ikke kan gives, men selv giver Alt? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der bestaaer naar Alt svigter? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der trøster, naar al Trøst glipper? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der vedvarer, naar Alt omskiftes? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der bliver, naar det Ufuldkomne afskaffes? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der vidner, naar Prophetien forstummer? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der ikke aflader, naar Visionen ophører? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der forklarer, naar den mørke Tale ender? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der lægger Velsignelse i Gavens Overflod? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der lægger Fynd i Engles Tale? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der gjør Enkens Gave til Overflod? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der gjør den Eenfoldiges Tale til Viisdom? Det er Kjerlighed. Hvad er det, der aldrig forandres, om end Alt forandres? Det er Kjerlighed; og kun denne er Kjerligheden, den, der aldrig bliver noget Andet. Thi ogsaa Hedningen priste Kjerligheden, dens Skjønhed og dens Magt; men hans Kjerlighed kunde blive til noget Andet, som han næsten priste høiere. Kjerligheden var skjøn, skjønnere end Alt; men Hævnen var sød, sødere end Alt. Og saa daarlig var Hedningens Tanke om Kjerligheden og om det Himmelske, saa selvkjærligt var Alt baade i Himlen og paa Jorden, at den Magt, der velvilligt skjænkede Menneskene Kjerlighedens Glæde, misundeligt forbeholdt sig selv Hævnen, fordi den var det Sødste. Hvad Under da, at Hævnen skjulte sig i al Hedningens Kjerlighed; at Angesten ikke var uddreven, om den end var glemmt; hvad Under, at Fjenden arbejdede i Stilhed, selv naar Kjerligheden sov tryggest, at Vreden lønlig sad paa Luur og spejdede efter Anledning; hvad Under, at den pludselig brød frem i al sin Vildhed; hvad Under, at den fyldte Hedningens Sjæl, der insugede dens forbudne Sødme og derved forvissede sig om sit Slægtskab med det Himmelske! Hvad Under, at ingen Kjerlighed var lykkelig, som intet Menneske var det i Hedenskabet, før den sidste Time var kommen, der atter bittert kun formaaede at spotte et Menneske med den Forestilling, at han *havde* været lykkelig! Hvad Under, at Sorg blandede sig i al Glæde, at bestandig det næste Øieblik, selv i Glædens Øieblik, gik ængstende som Dødens Skikkelse forbi! Hvorledes skulde og en Hedning formaae at overvinde Verden; men formaaede han ikke dette, hvorledes skulde han da kunne vinde Verden!

Hvad er det, der aldrig forandres, om end Alt forandres? det er Kjerlighed, og kun denne er Kjerligheden, den, der aldrig bliver noget Andet. Thi ogsaa den fromme Jøde gav Kjerligheden Vidnesbyrd, men hans Kjerlighed var Foranderlighedens og Omskiftelsens Barn, og han vidste at hade sin Fjende. Overlod han end Hævnen til Herren, fordi den hører ham til, hans Sjæl var dog ikke ukjendt med dens Sødme; thi ogsaa denne Bevidsthed er sød, at Herrens Hævn er forfærdeligere end al menneskelig Hævn, at Mennesket forbander sin Fjende, men at Herren forbander den Ugudelige og den Ugudeliges Slægt gennem mange Led. Hvad Under da, at Angesten altid havde eet Øie vaagent, selv naar Kjerligheden var mest sorgløs; hvad Under, at Vreden, selv naar Kjerligheden mindst drømte derom, i al Stilhed sad og regnede efter over Givet og Modtaget, over Dit og Mit! Hvad Under, at ingen Kjerlighed var lykkelig, før den sidste Time kom, fordi først da var Kjerlighedens *uviste* Fordring fuldkommen indfriet.

Hvad er det, der aldrig forandres, om end Alt forandres? Det er Kjerlighed. Og kun denne er Kjerligheden, der aldrig bliver til noget Andet, den, der giver *Alt* hen og *af den Grund* Intet har at fordre, den, der Intet fordrer, og derfor Intet har at tabe, den, der velsigner og velsigner, naar den forbandes, den, der elsker sin Næste, men hvis Fjende ogsaa er hans Næste, den, der overlader Hævnen til Herren, fordi den trøster sig til, at han er endnu barmhjertigere.

Det er denne Kjerlighed, Apostelen Peter taler om i vor forelæste Text, og som denne Kjerlighed mange Gange og paa mange Maader modtog et apostolisk Vidnesbyrd, saa vidner han atter her om dens Magt, idet han siger: Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed.

Det er disse Ord, dette Vidnesbyrd, vi nærmere ville betragte, idet vi overveie, *hvorledes Kjærlighed skjuler Synders Mangfoldighed?*

Dog hvordan skulde vi tale herom? Skulde vi tale saaledes, at vi ikke gav os Tid til at dvæle ved Ordene, fordi den blotte Lyd indeholdt en stille Bebreidelse, der vakte en Sorg efter dem, der fremkaldte en Stræben hen til dem, til det Maal, der er sat ethvert Menneske at stræbe til. Skulde vi tale saaledes, for at om muligt den Enkelte endnu i denne Stund maatte beslutte sig til at kjøbe det beleilige Øieblik; at Ordet, om muligt, maatte bevæge den, hvem det traf staaende og ledig, til at begynde Løbet, den, hvem det traf paa Banen, til at fremskynde Løbet, den, hvem det traf i Løbet, til at haste og ile efter det Fuldkomne. Skulde vi tale saaledes som til Ufuldkomne! Skulde vi minde om, hvor sjældent der vel endnu fandtes Den, der enten aldrig havde kjendt, eller aldeles glemmt »Verdens Børnelærdom«, at Hævnen er sød; skulde vi minde om, at ethvert Menneske, naar han er redelig, kun altfor ofte griber sig selv i vidtløftigt, indtrængende, erfarent at kunne fortolke hiin sørgelige Sandhed, at Hevnen er sød. Skulde vi minde om, hvor sjældent der vel endnu var den, der overlod Hevnen til Herren i den Fortrøstning, at han havde en endnu mildere Forklaring af Skylden, en

endnu barmhjertigere Dom over den; at han er større end et Menneskes Hjerter; hvor ofte derimod ethvert redeligt Menneske maa tilstaae sig selv, at han just ikke gav Afkald paa Hævnen, fordi han overlod den til Herren. Skulde jeg minde om, hvor sjelden endnu der var den, der saaledes tilgav, at den angrende Fjende virkelig var hans Næste; den, der i sin Tilgivelse virkelig hævede Skillevægen, og ingen Forskjel vidste af, ikke at han selv var kaldet i den tidlige Morgen og Fjenden ved den ellefte Time, ikke at han kun var halvtredsindstyve Penninge skyldig, Fjenden de femhundrede. Skulde jeg minde om, hvor sjelden endnu der er Den, der elskede saaledes, at hans Øre, naar det gik Fjenden vel, ingen Misundelsens Hvidsken fornåm, fordi hans Hjerter ikke kjendte Misundelse, elskede saaledes, at »hans Øie ikke fortrød Tilgivelsen«, naar Lykken begunstigede hans Fjende; den, der elskede saaledes, at han, naar det gik hans Fjende ilde, havde glemt, at det var hans Fjende. Skulde vi advare mod det i Menneskenes Øine mindre Skyldige, mod en vis snild Forstandighed, der listelig veed at opdage Menneskenes Feil, og som vel ikke misbruger sin Viden til at dømme, men som dog ved sin Nysgjerrighed ikke saa meget krænker Næsten som sinker sig selv. Skulde vi formåne Enhver til at eftertragte hiin christelige Kjerlighed, fordi ethvert Menneske selv dog saa ofte trænger til Tilgivelse. Skulde vi formåne ethvert Menneske at dømme sig selv og derover glemme at dømme Andre; advare mod at dømme og fordømme, fordi dog intet Menneske ganske kan gennemskue et andet, fordi det dog stundom hændte, at Himlens Vrede ikke fortærede den, over hvem man nedkaldte den, men at Herren naadig og mild saae med Velbehag til ham i Løndom; skulde vi formåne Enhver ikke ivrigt at nedkalde Vrede over en Anden, at han ikke ved sin Uforsonlighed skulde samle forfærdeligere Vrede over sig selv paa Dommens Dag.

Skulde vi tale saaledes? ja det var vel os oftest gavnligt, at der blev talet saaledes, men at gjøre det er saa saare vanskeligt, at ikke den Talende selv kommer i Talen til at handle mod Talen, kommer til at dømme Andre. Ja selv det i Talen at dømme sig selv, er saa saare vanskeligt, at ikke den Talende hildes i en ny Misforstaaelse og derved forstyrrer Andre. Derfor vælge vi den lettere Opgave; vi ville dvæle ved Ordene selv, og som al anden Kjerlighed er bleven priset i Verden, saa ville vi udvikle og prise den Kjerlighed, der har Magt til at gjøre det Vidunderlige at skjule Synders Mangfoldighed. Vi ville tale som til Fuldkomne. Var der da den, der ikke følte sig fuldkommen, Talen gjorde dog ingen Forskjel. Vi ville lade vor Sjæl hvile i det apostoliske Ord, der ikke er en svigefuld poetisk Vending, ikke et dristigt Udbrud, men en trofast Tanke, et fuldgyldigt Vidnesbyrd, der for at forstaaes maa tages efter Ordet.

Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed. Kjerlighed gjør blind, siger et gammelt Ord, og vil dermed ikke betegne en Ufuldkommenhed hos den Elskende eller en oprindelig Tilstand i ham; thi først da Kjerligheden vandt Plads i hans Sjæl, først da blev han blind, og alt eftersom Kjerligheden seirede i ham, da blev han mere og mere blind. Eller var Kjerligheden bleven ufuldkomnere, naar den, efter først at have bedraget sig selv ved ikke at ville see, hvad den dog saae, tilsidst selv ikke saae det mere? Eller hvo skjulte bedst, den, der vidste, at han havde glemmt Noget, eller den, der endogsaa havde glemt dette? For den Rene er Alt reent, siger et gammelt Ord, og vil derved ikke betegne en Ufuldkommenhed hos den Rene, der efterhaanden skulde forsvinde, tvertimod jo renere han bliver, desto renere bliver Alt for ham. Eller var det en Ufuldkommenhed ved den Rene, at han, efter først at have frelst sig selv ubesmittet af Ureenheden ved ikke at ville vide, hvad han dog vidste, tilsidst end ikke vidste mere deraf?

Det beroer da ikke blot paa hvad man seer, men det hvad man seer beroer paa, hvorledes man seer; thi al Betragtning er ikke blot en Modtagen, en Opdagen, men tillige en Frembringen, og forsaavidt den er dette, da bliver det jo afgjørende, hvorledes den Betragtede selv er. Naar da Een seer Eet, en Anden et Andet i det Samme, saa opdager den Ene hvad den Anden skjuler. Forsaavidt det, der er Gjenstand for Betragtningen, tilhører den udvortes Verden, da er det vel ligegyldigere, hvorledes den Betragtede er, eller rettere, da er det til Betragtningen Nødvendige noget hans dybere Væsen Uvedkommende; jo mere derimod Betragtningens Gjenstand tilhører Aandens Verden, desto vigtigere er det, hvorledes han selv er i sit inderste Væsen; thi alt Aandeligt tilegnes kun ved Frihed; men hvad der tilegnes ved Frihed, det frembringes ogsaa. Forskjellen ligger da ikke i det Udvertes men i det Indvertes, og indvertes fra udgaaer Alt det som gjør et Menneske ureent, og hans Betragtning ureen. Det udvertes Øie gjør Intet til Sagen, men »indvertes fra udgaaer et ondt Øie.« Men et ondt Øie opdager meget, som Kjerligheden ikke seer; thi et ondt Øie seer endog, at Herren gjør Uretfærdighed, naar han er god. Naar der i Hjertet boer Ondskab, da seer Øiet Forargelse, men naar der i Hjertet boer Reenhed, da seer Øiet Guds Finger; thi de Rene see altid Gud; »men den, der gjør ondt, seer ikke Gud« (3 Joh. 11).

Det Indvertes afgjør da, hvad et Menneske opdager, og hvad han skjuler. Naar der i Hjertet boer Syndens Lyst, da opdager Øiet Syndens Mangfoldighed og gjør den end mangfoldigere; thi Øiet er Legemets Lys, men dersom Lyset, der er i et Menneske, er Mørke, hvor stort bliver da Mørket! Naar der i Hjertet boer Syndens Angst, da opdager Øret Syndens Mangfoldighed og gjør den end mangfoldigere, og hvad hjalp det et saadant Menneske at han var blind; thi en Skalk slaar Øiet ned og lytter med sine Skalkøren (Sirach, 19, 24). Naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da er Øiet lukket og opdager ikke Syndens aabenbare Gjerning, end mindre den skjulte; thi »den, der vinker med Øiet, har Ondt i Sinde« (Ordspr.); men den, der forstaaer Øiets Vink, han er ikke reen. Naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da er Øret lukket og hører ikke Verdens Ord, ikke Bespottelsens Bitterhed; thi den, der siger Rakka til sin Broder, han er skyldig for Raadet, men den, der hører det, naar det

siges til ham, han er ikke fuldkommen i Kjerlighed. Naar der i Hjertet boer lilsindethed, da er Mennesket snart til at opdage Syndens Mangfoldighed, da forstaaer han herligt en halv Tale, fatter hasteligen langt fra Ordet, som neppe er udtalt. Naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da forstaaer et Menneske langsomt, og hører slet ikke et hastigt Ord, og forstaaer ikke dets Gjentakelse, fordi han giver det et godt Sted, og en god Mening, forstaaer ikke Vredens eller Spottens lange Tale, fordi han venter endnu eet Ord, der skal give Talen Mening. Naar der i Hjertet boer Frygt, da opdager Mennesket let Syndens Mangfoldighed, Svig og Bedrag og Troløshed og Rænker, at

Hvert Hjert' er Garn,
Hver Skalk som Barn,
Hvert Løfte som en Skygge.

Men den Kjærlighed, der skjuler Synders Mangfoldighed, blev aldrig bedragen. Naar der i Hjertet boer Karrighed, naar man giver med eet Øie og med syv Øine seer efter, hvad man faaer igjen (Sirach 20, 14), da opdager man let Syndens Mangfoldighed. Men naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da bliver Øiet aldrig bedragen; thi Kjerligheden, naar den giver, seer ikke efter Gaven, men dens Øie vogter paa Herren. Naar der i Hjertet boer Misundelse, da har Øiet Magt til at lokke det Urene frem selv i det Rene; men naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da har Øiet Magt til at elske det Gode op i det Urene; men dette Øie seer jo ikke det Urene men det Rene, som det elsker og opelsker ved at elske det. Ja der er en denne Verdens Magt, der i sit Sprog oversætter det Gode til det Onde, men der er en Magt herovenfra, der oversætter det Onde til det Gode, det er den Kjærlighed, som skjuler Synders Mangfoldighed. Naar der i Hjertet boer Had, da ligger Synden for Menneskets Dør og dens Attraaers Mangfoldighed er til ham; men naar der i Hjertet boer Kjerlighed, da er Synden flygtet langt bort og han øiner den end ikke. Naar der i Hjertet boer Kiv, Nid, Vrede, Trætte, Tvedragt, Partier, behøver man da at gaae langt for at opdage Syndens Mangfoldighed, eller behøver man at leve længe for at frembringe den uden om sig; men naar der i Hjertet boer Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Trofasthed, Godhed, Sagtmodighed, Afholdenhed, hvad Under da, at et Menneske, selv om han stod midt i Syndens Mangfoldighed, blev en Fremmed, en Udlænding, der kun forstod sig saare lidet paa Landets Skikke, hvis der blev ham affordret en Forklaring, hvorledes vilde denne da ikke være et Skjul over Syndernes Mangfoldighed!

Eller er det ikke saaledes, skulde vi kløgtigen sige: Syndens Mangfoldighed i Verden er og bliver dog lige stor, hvad enten Kjerligheden opdager den eller ikke; skulde vi lade det apostoliske Ord og med det den Kjerlighed, der beskrives, staae hen som en ziirlig Talemaade, der ikke kunde udholde Granskningens Prøvelse? Men forstod da virkelig hiin Forstandighed ligesaa godt Kjerligheden, som den forstod Syndens Mangfoldighed! Eller vilde den indrømme det Modsatte, at Syndens Mangfoldighed blev lige stor enten Forstanden opdagede den eller ikke, og ikke snarere anprise sin egen Snildhed til at opdage og efterspore Syndens Skjulthed? Men da blev det jo lige sandt, at Forstanden opdagede Syndens Mangfoldighed, og at Kjerligheden skjulte den; men det Ene blev ikke sandere end det Andet. Eller var der endnu en tredie Maade, paa hvilken man uden at blive forstandigt vidende om den eller kjærligt uvidende, blev vidende om den, var en saadan Viden ikke en umenneskelig Viden? Det er da ikke et blot rhetorisk Udtryk, at Kjerlighed skjuler Synders Mangfoldighed, men det er i Sandhed saaledes, og dette er den christelige Kjerligheds Magt, der ikke er stor ved paafaldende Bedrift, som anden Kjerlighed er det, men større i sin stille Vidunderlighed.

*
* *

Lykkeligt det Menneske, der saae Verden i al sin Fuldkommenhed, da Alt endnu var saare godt, lykkeligt det Menneske, der var med Gud Vidne til Skabningens Herlighed, saligere den Sjæl, der var Guds Medarbejder i Kjerlighed, salig den Kjerlighed, der skjuler Synders Mangfoldighed.

* *
*

Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed. Synders Mangfoldighed, det er et forfærdeligt Ord og minder lettelig om en anden Forbindelse, hvori det ved Sprogbrug hyppigt forekommer, Skabningens Mangfoldighed, hvorved vi tænke paa den talløse Skare af Slægter, den utallige Vrimmel af levende Væsener, hvis Tal Ingen kan angive, fordi intet Tal er stort nok, og fordi der intet Øieblik er, da man kan begynde at tælle; thi i ethvert Øieblik fødes der utallige. Forholder det sig ikke ligesaa med Syndens Mangfoldighed; thi som det hedder, at den, der haver, ham skal gives, og han skal have i Overflod, saa er og Synden meget frugtbar, og een Synd føder mange, og den bliver mangfoldigere og mangfoldigere. Men

Kjerlighed skjuler Syndens Mangfoldighed. Hvis da Kjerlighedens Øie ikke var lukket, hvis den ikke selv ved sin Betragtning skjulte Mangfoldigheden, hvorledes skulde den da vove sig til at ville standse Syndens Magt! Saa skjuler da netop Kjerligheden derved Syndens Mangfoldighed, at den iforvejen har skjult den.

En gammel Viismand haver sagt: afhold Dig fra Trætte og Du skal formindske Synder (Sirach 28, 8). Men den, der formindsker Synder, han skjuler jo Synders Mangfoldighed, og skjuler den dobbelt, ved ikke selv at synde og ved at forhindre en Anden derfra. Og dog den, som afholder sig fra Trætte, han forhindrer jo kun for et Øieblik et Menneske i at synde, maaskee skal det samme Menneske vende sig til en anden Side og søge Trætte, men den, der omvender en Synder fra hans Veis Vildfarelse, om ham siger Apostelen Jacob, han skjuler Synders Mangfoldighed.

Dog er det muligt retteligen at fortælle, hvorledes Kjerligheden skjuler Synders Mangfoldighed, eller er den ikke end mangfoldigere end Syndens Mangfoldighed er det? Naar den seer det knækkede Rør, da veed den at skjule Synders Mangfoldighed, at Røret ikke knuses under Byrden. Naar den seer den rygende Tande, da veed den at skjule Synders Mangfoldighed, at Luen ikke qvæles. Naar den har seiret over Synders Mangfoldighed, da veed den atter at skjule Mangfoldigheden, da bereder den Alt festligt til Modtagelsen, som den forlorne Søns Fader gjorde det, da staaer den med aabne Arme og venter den Forvildede, har glemt Alt og bringer ham selv til at glemme Alt, idet den atter skjuler Synders Mangfoldighed; thi Kjerligheden græder end ikke over Synders Mangfoldighed, hvis saa var, da saae den den jo selv, men den skjuler Mangfoldigheden. Og naar Synden gjør den Modstand, da bliver den end mangfoldigere, aldrig træt af trofast at drage i ulige Aag med denne, ikke træt af at troe Alt, haabe Alt, fordrage Alt. Naar Synden forhærder sig mod Kjerligheden, og ønsker at blive den qvit, naar den betaler Velvillie med Skjeldsord og Haan og Spot, da gjengjelder Kjerligheden ikke Skjeldsord med Skjeldsord, da velsigner den og forbander ikke. Naar Synden misundelig hader Kjerligheden, naar den i sin Ondskab vil bringe Kjerligheden selv til at synde, da finder den ikke Sviig i dens Mund, men Bøn og Formaning. Men naar Bønner og Formaning kun hidser Synden og bliver ny Anledning for Syndens Mangfoldighed, da er Kjerligheden stum, men ikke mindre tro, trofast som en Qvinde frelser den, som en Qvinde gjør det - »uden Ord« (1 Pet. 3, 1). Synden meente at have opnaaet, at de snart skulde være skilte ad paa Veien, men see Kjerligheden blev hos den. Og Synden vil støde Kjerligheden fra sig, den tvinger den til at gaae een Miil, men see Kjerligheden gik to; den slog Kjerlighedens høire Kind, men see Kjerligheden vendte den anden til; den tog Kjerlighedens Kjortel, men see Kjerligheden gav Kappen med. Allerede føler Synden sin Afmagt, den kan ikke holde ud med den, da vil den rive sig løs, da krænker den Kjerligheden saa dybt som muligt; thi mere end 7 Gange, tænker den, kan selv Kjerlighed ikke tilgive. Men see! Kjerligheden kunde tilgive 70 Gange 7 Gange, og Synden blev hurtigere træt af at forskyldte Tilgivelse end Kjerligheden af at tilgive. Ja som der er en Syndens Magt, der har Udholdenhed til at udtære enhver bedre Følelse af et Menneske, saa er der en himmelsk Magt, der udhungrer Syndens Mangfoldighed af et Menneske, denne Magt er den Kjerlighed, der skjuler Synders Mangfoldighed.

Eller er det ikke saaledes? Skulle vi foretrække at prise en Kløgt, der veed end forfærdeligere at skildre Synders Mangfoldighed? Eller skulde vi ikke snarere spørge denne Kløgt, hvorfra den fik en saadan Viden? Ja dersom den kunde overbevise Kjerligheden om, at det forholdt sig saaledes, da vilde Kjerligheden vel aldrig begynde og Intet opnaae. Men derfor begynder Kjerligheden med at skjule Synders Mangfoldighed og derfor ender den, hvor den begyndte, med at skjule Synders Mangfoldighed.

*
* *

Salig den Mand, hvis Synder ere skjulte, saligere den Kjerlighed, der skjuler Synders Mangfoldighed.

* *
*

Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed. Hvis Kjerligheden havde seiret i Verden, ja da var jo Syndens Mangfoldighed skjult, og Alt fuldkomment i Kjerlighed. Hvis Kjerlighedens Hærskare var talrig i Verden, hvis den var lige i Tal med Fjendens, saa den kunde stride Mand mod Mand - ja hvorledes skulde Kjerligheden da ikke seire, da den er den stærkeste! Dersom derimod Kjerlighedens Tjenere er en lille Skare, dersom hver enkelt er en eenlig Mand, skal da Kjerligheden virkelig formaae at skjule Synders

Mangfoldighed? Eller er det apostoliske Ord, forsaavidt vi derved ville tænke paa noget andet end Kjerlighedens fromme Uvidenhed, dens Nidkjærhed indenfor sin Grændse, er det apostoliske Ord ikke i saa Fald en skjøn men dog ørkesløs Tale? Skulde vi betragte det apostoliske Ord som en begejstret Daarskab og hellere prise den Kløgt, der siger: Livets Gang følger bestemte Love, lad Kjerligheden boe i Nødens Øieblik Dør om Dør med Ugudeligheden, det gavner Ugudeligheden Intet. Vilde da Forstanden ligesaa redbon udsige det Modsatte, at det Intet gjør til Sagen, om Ugudelighed boer hos Kjerligheden? Vil Forstanden negte, at i Livet ofte den Uskyldige maa lide med den Skyldige? Lader os adspørge Forstanden. En gammel Hedning, der i Hedenskabet blev nævnet og priset som Viis, seilede med en Ugudelig paa det samme Skib. Da Skibet kom i Havsnød, opløftede den Ugudelige sin Stemme for at bede; men den Vise sagde til ham: »Tie stille, Kjære, hvis Himlen opdager, at Du er ombord, da gaaer Skibet under.« Saa er det da sandt, at den Skyldige kan volde den Uskyldiges Undergang? Men saa er jo det Modsatte ligesaa sandt? Saa manglede Forstanden maaskee blot Mod til at troe dette, og medens den havde nok af den trøstesløse Kløgt, der opdager Livets Elendighed, havde den ikke Hjerte til af fatte Kjerlighedens Magt. Er det ikke saaledes; thi Forstanden gjør dog altid et Menneske kun forsagt og kleinmodigt, men Kjerlighed giver frit Mod, og derfor er al apostolisk Tale frimodig. Hvis der ombord paa det samme Skib istedenfor en Ugudelig havde været en from Mand, havde været en Apostel! Skete dette ikke? Der seilede et hedensk Skib fra Creta og styrede til Rom, og Skibet kom i Havsnød, i mange Dage saae man hverken Soel eller Stjerner, ombord paa dette Skib var en Apostel, og Paulus traadte frem og sagde til dem, der vare med ham i Skibet: »I Mænd, jeg formaner Eder at I fatte et godt Mod; thi Ingen Sjæl af Eder skal omkomme.« Eller skulde Ugudelighed virkelig have større Magt end Kjerlighed; skulde det, at en Ugudelig var ombord, have Kraft til at gjøre de Andres Vilkaar forskjelligt, men en Apostel skulde ingen saadan Magt have? Eller siger ikke Herren selv, at Trængselens Dage skulle forkortes for de Udvalgtes Skyld?

Er dette en uværdig Forestilling om Gud at mene, at Kjerlighed saaledes skjuler Synders Mangfoldighed? Glemme vi maaskee i vor Tale og i vor Overveielse, at Gud i Himlene ikke standses ved nogen Skuffelse, at hans Tanke er levende og nærværende, gjennemtrænger Alt og dømmes Hjertets Raad? Skulde Een have Ret, hvis han paamindede os om, naar vi ville lovprise Kjerligheden, hellere at indskrænke os til at sige det Sande, at det er skjønt og elskeligt, at Kjerligheden gjerne vilde skjule Synders Mangfoldighed og afvende Vreden, end fare vild i Overdrivelse ved at sige, at Kjerligheden skjuler Synders Mangfoldighed? Har den, der taler saaledes, ikke glemt, hvad vi ikke glemme, at Kjerligheden beder for Andres Synder, har han ikke glemt, at en Retfærdigs Bøn formaaer meget?

Da Abraham talte indstændigen til Herren og bad for Sodoma og Gomorra, skjulte han da ikke Synders Mangfoldighed? Eller er det maaskee en priselig Skarpsindighed, hvis Nogen vil sige, at han ved sin Bøn jo ligesaa meget erindrede om Synders Mangfoldighed, og fremskyndede Dommen, saaledes som hans eget Liv allerede var en Dom, der hvis det havde Kraft til en Betingelse, snarest maatte gjøre Dommen end forfærdeligere? Hvorledes bad Abraham? Lader os tale menneskeligt derom! Rev han ikke ligesom Herren med ind i sin Tankegang, bragte han ikke Herren til at glemme Syndernes Mangfoldighed, for at tælle Tallet paa de Retfærdige, hvis der var 50, 45, 40, 30, 20, ja endog kun 10 Uskyldige. Skjulte Abraham da ikke Synders Mangfoldighed, beviser Byernes Undergang det Modsatte, eller beviser den Andet, end at der end ikke var 10 Uskyldige i Sodoma? Og dog hvad var Abraham selv i Sammenligning med en Apostel, hvilken var hans Frimodighed i Sammenligning med en Apostels?

*
* *

Stort er et Menneske, at hans Liv, hvis det er retfærdigt, endog skal dømmes Engle; saligere den Kjerlighed, der skjuler Synders Mangfoldighed.

* *
*

Vi have priset Kjerlighedens Magt til at skjule Synders Mangfoldighed, vi have talet som til Fuldkomne. Var der Den, som ikke følte sig fuldkommen, Talen gjorde ingen Forskjel. Lader os endnu engang dvæle ved denne Kjerlighed, for at betragte det Billede af den, der stiller sig frem anskueligt for Sjælen. Var der Den, der ved at betragte sig selv i dette Speil forvissede sig om sin Ulighed, var det Tilfælde med Alle, Talen gjorde ingen Forskjel.

Da de Skriftkloge og Pharisæerne havde grebet en Kvinde i aabenbar Synd, stillede de hende frem i Tempels Midte for Frelserens Aasyn; men Jesus bukkede sig ned og skrev med Fingeren paa Jorden. Han,

der vidste Alt, vidste vel ogsaa, hvad Pharissæerne og de Skriftkloge vidste, før de sagde ham det. De Skriftkloge og Pharissæerne opdagede snart hendes Skyld, det var jo og let, da hendes Synd var aabenbar. De opdagede tillige en anden Synd, den, de selv gjorde sig skyldige i, idet de rænkefuldt lagde Snarer for Herren. Men Jesus bukkede sig ned og skrev med Fingeren paa Jorden. Hvorfor mon han bukkede sig ned; hvorfor mon han skrev med Fingeren paa Jorden? Sad han der som en Dommer, der agter nøie paa Anklagernes Tale, der lyttende bukker sig ned og optegner Klagepunktet, at han ikke skal glemme det, og dømme strengt; var denne Qvindes Skyld det Eneste, der blev skriftligt optegnet af Herren? Eller den, der skriver med Fingeren paa Jorden, skriver han ikke snarere for at udslette og glemme? Der stod Synderinden omringet af maaskee mere Skyldige, der høit anklagede hende, men Kjerligheden bukkede sig ned og hørte ikke Anklagen, der foer over dens Hoved hen i Veiret; den skrev med Fingeren for at udslette, hvad den selv vidste; thi Synden opdager Synders Mangfoldighed, men Kjerlighed skjuler Synders Mangfoldighed. Ja selv for Syndens Øine skjuler Kjerligheden Synders Mangfoldighed; thi ved eet Ord af Herren forstummede Pharissæerne og de Skriftkloge, og der var ingen Anklager mere, Ingen, der fordømte hende. Men Jesus sagde til hende: jeg fordømmer Dig ei heller, gæk bort og synd ikke meer, thi Syndens Straf føder ny Synd, men Kjerlighed skjuler Synders Mangfoldighed.

Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed

Ep. 1 Pet. 4, 7-12

Som den apostoliske Tale ved sit Indhold er væsentlig forskjellig fra al menneskelig Tale, saa er den ogsaa ved sin Form paa saa mange Maader forskjellig fra denne. For saaledes at drage et Enkelt frem, den standser ikke den Hørende og indbyder ham til at hvile, den standser ikke den Talende og lader ham selv glemme at arbejde. Den apostoliske Tale er bekymret, fryg, brændende, opildnet, overalt og altid bevæget af det nye Livs Kræfter, kaldende, tilraabende, vinkende, stærk i Udbrud, kort, afbrudt, rystende, selv gjennemrystet ligesaa meget af Frygt og Bæven som af Længsel og salig Forventning, overalt vidnende om Aandens kraftige Uro og Hjertets dybe Utaalmodighed. Hvorledes skulde og den, der selv løber, faae Tid til lang Tale, saa maatte han selv staae stille! Hvorledes skulde den, der stræber at være Alt for Alle, faae Tid til vidtløftig Overveielse, da vilde han jo ikke hurtigt nok kunne veksle Aandens Vaaben! Hvorledes skulde den, der for Haabets fulde Seil styrer mod det Fuldkomne, have mange Øieblikke til menneskelig Udførlighed! Men er den apostoliske Tale altid utaalmodig som en Fødendes, saa pleie i Særdeleshed tvende Betragtninger end mere at opflamme den, paa den ene Side Forestillingen om, at Natten er forbi og Dagen er frembrudt, at Natten har varet længe nok, og det gjelder at bruge Dagen, paa den anden Side Forestillingen om, at Tiden kommer, da man ikke mere kan arbejde, at Dagene ere talte, at Enden er nær, at Alts Ende nærmer sig.

Ogsaa den forelæste Text vidner om denne apostoliske Fyrighed, og begynder med et: derfor, hvortil i Apostelens Brev svare de nærmest foregaaende Ord: »men alle Tings Ende nærmer sig,« hvilke Ord ikke blot forklare dette derfor, men ogsaa hvad der maaskee, menneskelig talt, i Texten kunde behøve en Forklaring, der da tillige viser, hvorledes den apostoliske Utaalmodighed er saare meget forskjellig fra en ophidset Mands Overilelse. Thi synes det ikke besynderligt, at der ligeovenpaa den skjønne Formaning: haver for alle Ting en inderlig Kjerlighed til hverandre, ligeovenpaa det dertil knyttede betydningsfulde Trøstens Ord: Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed, følger en tilsyneladende saa tilfældig Formaning som denne: »Laaner hverandre gjerne Huus uden Knur!« Og dog beviser denne Formaning netop den apostoliske Myndighed og Viisdom. Hvor var der vel en ophidset Mand, der, naar han havde nævnet disse Ord: »alle Tings Ende nærmer sig,« da vilde have tilføiet en saadan Formaning? Skulde det ikke følge af sig selv, at den blev overflødig? Thi skulde han ikke, om muligt, ved sin Tale bevirke, at Husene bleve tomme, saa der neppe fandtes Nogen, der vilde laane Huus, og hvis der var en Saadan, han ikke skulde behøve at være i Forlegenhed? Men saaledes er en Apostel ikke utaalmodig, og hans Uro er høiere end al menneskelig Besindighed. Apostelen elsker sin Menighed for høit til svagt at fortie det Forfærdelige, at alle Tings Ende nærmer sig, men paa den anden Side veed han strax igjen at kalde Menigheden saaledes til Orden, at det er, som var Forfærdelsen glemt, som var der Fred og Tryghed, ønskelig Leilighed til selv i Livets ubetydelige Forhold at bevise sin Kjerlighed til Næsten. Talen om, at alle Tings Ende nærmer sig, er da ikke en ufrugtbar Uveirsky, der farer hen og forvirrer Alt, men en Angest, som renser Luften, og gjør Alle mildere og inderligere og kjærligere og hurtigere til at kjøbe den beleilige Tid, men ogsaa stærke nok til ikke at afmattes i den

Tanke, at den beleilige Stund var forbi. Apostelen, som taler, er ikke beruset i Drømme, men ædru i sin Tanke og i sin Tale.

»Men alle Tings Ende nærmer sig.« Dette er et forfærdeligt Ord selv i en Letsindigs Mund, end sige i en Apostels. Dog derfor tilføier Peter ogsaa et Trøstens Ord, der er stærkt til at overvinde Angesten: »Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed.« Eller behøves det maaskee ikke? Er med alle Tings Ende Alt forbi? Behøves der noget andet Skjul end det, der forundes Enhver, den Retfærdige og den Uretfærdige? Er den, der ligger i Jordens Skjød, ikke skjult og vel forvaret? Skulde der være Nogen, der her ikke forstod Apostelen, fordi han ikke udtrykkelig nævner den Dag, paa hvilken der skal blive Spørgsmaal om en saadan Kjerlighed? Eller have Forfærdelsens og da ogsaa Trøstens Ord tabt deres Betydning derved, at alle Tings Ende ikke indtraf, som den var forudsagt? Er en Apostel en ørkesløs Mand, hvem det blot er magtpaaliggende i Almindelighed at forudsige alle Tings Ende som noget ham selv og de Enkelte uvedkommende, uden forsaavidt det kunde tilfredsstille Nysgjerrigheden? Eller var det ikke det, der fornemlig laae ham paa Sinde, at med Alts Ende var ogsaa hans og Menighedens Dage talte? Men dette traf jo virkelig Apostelen og Menigheden; dette gjentager sig bestandig i Slægten, og det Næste gjentager sig ogsaa; thi det bør ethvert Menneske at døe og derpaa at komme til Dommen. Men paa Dommens Dag fordres der ogsaa en Rustning. Det er den, Apostlen beskriver og dens Fuldkommenhed. Denne Rustning er Kjerligheden; det Eneste, der ikke skal afskaffes, det Eneste, der bliver hos et Menneske i Livet, og bliver hos ham i Døden og som skal seire i Dommen. Thi Kjerligheden er ikke som en svigefuld Ven, der først forlokker et Menneske og da bliver hos ham for at spotte ham. Nei Kjerligheden bliver hos et Menneske; og naar Alt forvirrer sig for ham, naar Tankerne staae anklagende op, naar Angesterne dømmende løfte deres Hoveder, da truer Kjerligheden ad dem og siger til ham: hav blot Taalmodighed, jeg bliver hos Dig, og vidner med Dig, og mit Vidnesbyrd skal dog overvinde Forvirringen. Ja selv om Kjerligheden ledte et Menneske vild, om den selv end ikke bag efter kan frikjende ham, den siger dog: skulde jeg forlade Dig i Nødens Stund; om end Alt forlod Dig, om Du var forladt af Dig selv, jeg bliver dog hos Dig, jeg, der ledte Dig vild, men som ogsaa har den Trøst for Dig, at det var mig, der gjorde det. Hvis det ikke var saa! Hvilken Magt formaaer dog saaledes at bringe et Menneske til at vove det Forfærdelige som Kjerligheden! Hvilken Rædsel da, hvis den ikke tillige forstod at fortolke sig for sig selv, forstaaeligt for den Enkelte, om end ikke nogen anden Sjæl forstod det.

Saa lader os da nøiere overveie det apostoliske Ord. Apostelen taler til Ufuldkomne, hvorledes skulde og en Fuldkommen have en Synders Mangfoldighed, der behøvede at skjules! Men de Ufuldkomne, de Sønderknuste, dem trøster han ogsaa ved den Tanke, at Kjerlighed skal skjule Synders Mangfoldighed. Vi skulle ikke letsindigt forfalske det apostoliske Ord, ikke kløgtigt bedrage os selv og besvige Ordet ved at mene, at den, der har Kjerlighed, han er fuldkommen. Den, der ikke finder i sig en Syndens Mangfoldighed, der behøver at skjules, paa ham passer Ordet ikke, men den, der ikke vil lade sig trøste, ham gavner Ordet ikke; thi deri ligger netop Trøsten, at der i det samme Hjerte, hvor der er Synders Mangfoldighed, kan boe Kjerlighed, og at denne Kjerlighed har Magt til at skjule Mangfoldigheden.

Saa ville vi da i Apostelens Ord søge Trøsten, der tilbydes, ved at betænke: *hvorledes Kjerlighed skjuler Synders Mangfoldighed.*

Dog hvorledes er dette muligt, Kjerlighed opdager jo netop hos Een selv Synders Mangfoldighed. Var der ikke ofte den i Verden, der levede hen let og sorgløs med Ungdommens glade Sind, uden at hovmode sig af egen Fuldkommenhed, men ogsaa uden at føle sig bøiet eller standset ved nogen besværende Bevidsthed, indtil Kjerligheden greb ham, og det Forbigangne ikke behagede mere, fordi Kjerligheden paa saa mange Maader havde opdaget Ufuldkommenhed og Svaghed. Gik det den Forstandige bedre? Han misbilligede Ungdommens Letsind, han vogtede paa sig selv, han stræbte at aflægge sine Feil, men ved denne Stræben vandt han ogsaa en Selvtilfredshed, der ikke frygtede Forstandens Prøve, der tog Ære af Menneskene, der udfordrede Verden til Strid – da sigtede Kjerligheden paa ham og see! han, der havde løftet sit Hoved stolt, hvis Blik havde behersket Menneskene, han slog nu Øiet ned; thi han havde opdaget Synders Mangfoldighed. Og han, der kunde bestaae for Forstandens strenge Dom, han kunde ikke udholde Kjerlighedens milde! Dog den Retfærdige hænder Sligt ikke. Han var streng mod sig selv, og ønskede ikke at være som Andre, han vidste, at den, der vil bevare sig selv, maa arbeide og forsage Meget, men han vidste ogsaa, hvad han vandt i denne Kamp, at han vandt Forstand paa den Viisdom, at der er en Retfærdighed i Himlene; thi han tyktes sig selv retfærdig. Da saa Himlens Kjerlighed ned til ham og see! han, der havde fortrøstet sig til at kunne give Enhver Sit, Mennesket hvad Menneskets er, Gud hvad Guds er, han, der her i Livet allerede glædede sig til paa Dommens Dag at gennemgaae Regnskabet, han havde nu opdaget Synders Mangfoldighed, saa han ikke kunde svare Een til Tusinde. Ja ikke blot at Kjærligheden saaledes i et Øieblik opdagede det Skjulte, nei det var som forøgede Kjerligheden Synders Mangfoldighed i det Tilkommende. Hvad han i stolt Tillid til sig selv let havde overvundet, det faldt ham nu vanskeligt, fordi hans Sjæl var bekymret i Kjerlighed. Hvor han før ingen Fristelse havde ahnet, der saae den nu lokkende paa ham, og han fornemte en Frygt og Bæven, han aldrig havde kjendt. Og at det var saaledes i Sandhed, det forvissede han sig let om; thi vilde han overgive sig til sin egen Retfærdighed, da forsvandt Fristelsen.

Men er det da muligt, at den samme Magt, der opdager Synders Mangfoldighed; den samme Magt, der, idet den gyder Kjerlighedens Bekymring i et Menneskes Hjerter, næsten forflerer Mangfoldigheden, at den samme Magt kan skjule den i det samme Menneske? Og dog, var det godt, at det ikke var saa? Hvad er da Kjerlighed? Er den en Drøm i Natten, man sover sig til? Er den en Bedøvelse, hvori Alt er glemmt? Skulle vi tænke saaledes foragteligt om Kjerligheden, at det er i den Forstand, den skjuler Synders Mangfoldighed? Saa var det jo bedre at beholde Ungdommens lette Sind, eller Mandens Selvprøvelse, eller Menneskets egen Retfærdighed. Skal Viisdom kjøbes, Forstand kjøbes, Fred i Hjertet kjøbes, Himlens Salighed kjøbes, skal Livet kjøbes i Fødselens Smerte, men Kjerligheden skulde ingen Fødsels-Smerte kjende? Kjerlighed er ingen Drøm, skulde vi kalde den saaledes, da var det vel bedst at sige: denne dens første Smerte er en urolig og angstfuld Drøm, der ender med en salig Opvaagnen i Kjerligheden, der skjuler Synders Mangfoldighed. Thi Kjerlighed tager Alt. Den tager et Menneskes Fuldkommenhed, og vil han her være paaholdende, da er Kjerligheden ham haard; men den tager ogsaa hans Ufuldkommenhed, hans Synd, hans Sorig. Den tager hans Styrke fra ham; men ogsaa hans Lidelse, eller hvilke forfærdelige Lidelser skjulte ikke Kjerligheden, som vare de ikke til, men kun Kjerlighedens Glæde over at frelse en Anden? Men naar den tager det fra ham, da skjuler den det jo, naar den tager Alt, da skjuler den Alt, naar den, alt eftersom den tager det fra ham, giver ham noget Andet isteden, da skjuler den over al Forstand. Menneskene have ofte meent, at der var andre Midler, der formaade at borttage, og derved at skjule, hvad man maatte ønske skjult. Imidlertid har allerede en gammel Hedning sagt: det hjælper ikke et Menneske at ride bort fra Sorgen, den sidder bag ved paa Hesten. Disse hans Ord ere ofte blevne gjentagne som de, der forraade et dybt Indblik i det menneskelige Hjerter. Og dog; hvis hiin gamle Hedning, der paa sin Hest reed gennem Livet med Sorgen bag ved sig; hvis han ikke havde behøvet at see sig tilbage -; men dette gjør Kjerligheden ikke. Hvor skulde og det Øie, der elsker, faae Tid til at see efter hvad der ligger bagved, saa maatte det jo for det Øieblik slippe sin Gjenstand! Hvor skulde det Øre, der elsker, faae Tid til at høre Anklagen, saa maatte det jo for det Øieblik aflade at høre Kjerlighedens Stemme! Og hvis Øiet skeler efter det, hvis Øret lytter, da er Hjertet smaaligt, og dette er ikke Kjerlighedens Skyld, ja den vredes derover. Thi den, der vil betænke sin egen Fuldkommenhed, han elsker ikke, og den, der vil bringe sin Ufuldkommenhed i Anslag, han elsker ikke. Ja hvis han troede sig selv saa ufuldkommen, at han paa Grund deraf var udelukket fra Kjerligheden, da viiste han, at han ikke elskede, thi han anslog sin Ufuldkommenhed og bragte den i Beregning som var den en Fuldkommenhed. Men Kjerlighed tager Alt. Og den, der udelukker sig, han vil enten glæde sig over sig selv og ikke glæde sig over Kjerligheden; eller han vil sørge over sig selv og ikke glæde sig over Kjerligheden.

Dog for at elske et Menneske saaledes, maa man have Mod til at ville elske; thi dette er Hemmeligheden ved den jordiske Kjerlighed, at den har et Præg af Guds Kjærligheden paa sig, uden hvilket den vilde blive en Taabelighed, eller en fad Leflen, som om det ene Menneske var saaledes fuldkommen i Forhold til det andet, at det kunde vække denne Angst eller være istand til i Sandhed at tage Alt. Til at elske Gud saaledes fordres en ydmyg Frimodighed; thi Guds-Kjerligheden vaagner i ethvert Menneskes Bryst grædende som det spæde Barn, ikke smilende som Barnet, der kjender Moderen. Men naar nu Gudskjerligheden vil holde Herren fast, da reiser Fjenden sig forfærdelig mod ham, og Syndens Magt er stor til at indjage Angst. Dog Kjerligheden lukker ikke sit Øie i Farens Stund, den byder sig selv hen, for, som en gammel Psalme-Sanger siger, for at trænge

Gjennem Syndens Pile
Ind i Paradisets Hvile.

Og jo længere borte fra den øiner Pilenes Mængde, desto forfærdeligere er den, men jo nærmere den trænger frem, desto mindre seer den Pilene, og naar den har opfanget alle Pile i sit Bryst, saaret af dem, da seer den dem jo ikke mere men kun Kjerligheden og Paradisets Salighed.

Da Jesus en Dag sad tilbords hos en Pharissæer, traadte en Kvinde ind i det samme Huus. En Kvinde var ingen indbuden Gjest, denne mindst af Alle; thi Pharissæerne vidste, at hun var en Synderinde. Om ikke Andet havde kunnet forfærde og standse hende, Pharissæernes stolte Foragt, deres tause Uvillie, deres Helligheds Vrede kunde vel have skrækket hende bort; »men hun stod bag ved hos Jesu Fødder, græd og begyndte at væde hans Fødder med Taarer og aftørre dem med sit Hovedhaar og kyssede hans Fødder og salvede dem med Salve.« Der var et Angestens Øieblik; hvad hun eensomt havde lidt, hendes Græmmelse, Anklagen i hendes eget Bryst blev end forfærdeligere; thi den forstod heelt vel, at den havde Medhold i Pharissæernes Mine. Men hun gik frem, og idet hun slog Fjenden, da slog hun sig selv til Ro, og da hun havde fundet Hvile ved Christi Fødder, da fortabte hun sig i Kjerlighedens Gjerning. Alt som hun græd, da glemte hun tilsidst hvad hun græd over fra Begyndelsen, Angerens Taarer bleve Tilbedelsens. Hende bleve hendes mange Synder forladne, fordi hun elskede meget. Der var dem i Verden, som efter at have forspildt deres Liv i Lystens Tjeneste, tilsidst tabte sig selv og neppe kjendte sig selv mere. Dette er Lystens skjendige og rædselsfulde Bedrag, at den bedrager et Menneske for sig selv, og kun lader ham beholde en letsindig, forbigaaende Ahnelse af den egne Tilvær, at den formaster sig til at ville bedrage Gud for sin Medviden i Skabningen. Denne Kvinde forundtes den Naade ligesom at græde sig ud af sig selv og græde sig ind i Kjerlighedens Hvile. Thi den, der elsker meget, ham forlades meget. Og dette er Kjerlighedens salige Bedrag, »at den, hvem meget forlades, han elsker meget,« saaledes at det, at behøve megen Forladelse, bliver et Udtryk for Kjerlighedens Fuldkommenhed.

Dog om Kjerligheden end i den Anklagede selv formaaede at unddrage ham Synet af Synders Mangfoldighed, saa han fortabt i Kjerlighed ikke saae den mere, fordi Kjerligheden skjulte over den – er han dermed frelst for stedse? Skal der Intet standse ham paa hans Vei og pludselig bringe ham til at erindre, hvad Kjerligheden skjulte; kommer der ingen Dom udenfra over et Menneske? Har da Kjerligheden her atter den samme Magt, saa end ikke Dommeren opdager Syndernes Mangfoldighed, fordi Kjerligheden skjuler over dem. Lader en Dommer sig skuffe, gennemtrænger han ikke ethvert Slør og gjør Alt aabenbart? Lader en Dommer sig bestikke, fordrer han ikke ubøieligt hvad Dommens Fordring er? Lader Verdens Dom sig skuffe? Byd den Din Kjerlighed og Du forbliver at være Skyldner; bring den Dit Hjertes bedste Følelse, og Du forbliver at være Skyldner; byd den Angerens Taarer, og Dommen fordrer den egne Retfærdighed. Lader da Kjerlighedens Dom sig bestikke? Byd den Guld, den skal foragte Dig; byd den Vælde og Magt, den forsmaaer Dig, byd den Verdens Herlighed, den dømmes Dig, at Du elskede Verdens Herlighed; forkynd Dine vidunderlige Gjerninger, den dømmes Dig, at Du ikke var i Kjerlighed. Thi Dommen fordrer hvad Dommens Fordring er, og Verdens Dom fordrer hvad Verdens er, og dette skjuler i dens Øine over hvad der mangler; men Kjerlighedens Dom fordrer hvad Kjerlighedens er; thi den, der dømmes, han fordrer, men den, der fordrer, han søger, og den »der skjuler Synders Mangfoldighed, han søger Kjerlighed« (Ordsp. 17, 9); men den, der finder Kjerlighed, han skjuler Synders Mangfoldighed; thi den, der finder, hvad han søgte, han skjuler jo hvad han ikke søgte.

Er det apostoliske Ord da ikke en Trøst, der giver Frimodighed i Dommen; er det ikke en Trøst netop som den behøves; thi er den ikke over al Forstand! Stort er det for Forstanden, at erindre Alt; en Daarskab er det for den, at Kjerligheden skjuler Synders Mangfoldighed. Eller skulde vi berøve os denne Trøst ved forstandigt ligesom at ville udmaale Kjerligheden ved at ville udstykke den som et Vederlag for de enkelte Synder, og saaledes forblive i Synderne? Skulde vi udelukke os fra Kjerligheden; thi naar vi blive i den, hvo er da den, der anklager? Eller er det ikke den samme Kjerlighed i et Menneske, der for ham selv skjulte Synders Mangfoldighed, den samme Kjerlighed, der for Kjerligheden skjuler Synders Mangfoldighed? Ja selv om Kjerligheden ikke ganske havde seiret i et Menneske, selv om Angesten opdagede hvad Kjerligheden ikke havde Styrke i ham til at skjule, saa skal dog paa Dommens Dag Kjerligheden komme Kjerligheden i ham til Hjælp, jage Frygten ud og skjule Syndernes Mangfoldighed.

Da Jesus en Dag sad tilbords hos en Pharisæer, da traadte der ind i det samme Huus en Kvinde; hun var nedbøiet; thi hun bar en Syndernes Mangfoldighed. Verdens Dom stod læselig i Pharisæernes Aasyn, den lod sig ikke skuffe, hendes Sorg og hendes Taarer skjulte Intet, men aabenbarede Alt, og der var Intet at opdage uden en Syndernes Mangfoldighed. Dog hun søgte ikke Verdens Dom, »men hun stod bag ved hos Jesu Fødder og græd«. Da opdagede *Kjerligheden*, hvad Verden skjulte – Kjerligheden i hende; og da den ikke havde seiret i hende, da kom Frelserens Kjerlighed den til Hjælp, at den, »hvem de femhundrede Penninge bleve eftergivne maatte elske mest«, og han gjorde Kjerligheden i hende end mægtigere til at skjule Syndernes Mangfoldighed, den Kjerlighed, der allerede var der; thi »hende bleve jo hendes mange Synder tilgivne, fordi hun elskede meget«.

*
* *

Saligt det Menneske, hvis Hjerte vidner med ham, at han elskede meget; saligt et Menneske, naar Guds Aand, der veed Alt, vidner, at han elskede meget; for ham er der Trøst baade her og hisset; thi Kjerlighed skjuler Synders Mangfoldighed.

* *
*

Bekræftelsen i det indvortes Menneske

Bøn!

Fader i Himlene! Du holder alle de gode Gaver i Din milde Haand. Din Overflod er rigere, end at menneskelig Forstand fatter det; Du er saare villig til at give, og Din Godhed større, end at et Menneskets Hjerte forstaaer det; thi Du opfylder enhver Bøn og giver, hvad vi

bede om, eller hvad der er langt bedre end det, hvorom vi bede. Saa give Du da Enhver sin beskikkede Deel, som det er Dig velbehageligt; men da give Du ogsaa Enhver Forvisningen om, at Alt kommer fra Dig, at ikke Glæden river os fra Dig i Lystens Glemsel, at ikke Sorgen sætter Skilsmisse mellem Dig og os; men at vi i Glæden maatte søge hen til Dig og i Sorgen blive hos Dig, at, naar engang vore Dage ere talte, og det udvortes Menneske er fordærvet, Døden ikke maatte komme kold og forfærdelig i sit eget Navn, men mild og venlig med Hilsen og Budskab, med Vidnesbyrd fra Dig, vor Fader, Du som er i Himlene! Amen.

Ep.: Ephes. 3, 13-ud

I Verdens Hovedstad, i det stolte Rom, hvor al Jordens Glands og Herlighed var samlet; hvor Alt var opdrevet, hvormed menneskelig Kløgt og Vildhed i Fortvivlensens Angst frister Øieblikket, hvad den udfinder for at forbause det sandselige Menneske; hvor hver Dag var Vidne til det Mærkværdige, det Rædselsfulde, og den næste Dag havde glemte det ved Synet af det end Mærkværdigere; i det navnkundige Rom, hvor Enhver, der paa nogen Maade troede at kunne fængsle Mængdens Opmærksomhed, hastede hen som til sin rette Skueplads, beredte Alt iforveien til sin Modtagelse, for, skjønt beruset i Selvtillid, snildt at benytte det knap tilmaalte, misundte, lykkelige Øieblik – der levede Apostelen Paulus som fangen Mand, der skrev han det Brev, hvoraf vor Text er tagen. Som Fange bragtes han derhen, ukjendt af Alle, og dog bragte han med sig en Lære, om hvilken han vidnede, at den var guddommelig Sandhed, ham meddeelt ved en særdeles Aabenbaring, og den urokkelige Forvisning, at denne Lære skulde seire over den ganske Verden. Dersom han dog havde været en Oprører, der hidsede Folket og bragte Tyrannen til at skjælv; førtes han dog nu fangen til Rom, at Herskeren kunde mætte sin Hævn paa hans Lidelse, kunde lade ham martre med de udsøgteste Qvaler – ja! da var der dog Sandsynlighed for, at hans Skjebne en føie Tid havde rystet Enhver, i hvis Bryst menneskelig Følelse endnu ikke var uddød, et Øieblik ved sin Rædsel pirret den vellystige og nysgjerrige Mængde – ja maaskee skulde Tyrannens Throne være bleven omstyrtet! Men saaledes blev Paulus ikke behandlet. Han var for ubetydelig, til at Rom skulde frygte ham, hans Daarskab for uskyldig til at væbne Magten imod sig. Hvo var han ogsaa? En Mand, der tilhørte et foragtet Folk; en Mand, der end ikke tilhørte det mere, men var forskudt af det som en Forargelse – en Jøde, der var bleven Christen, den eensomste, den mest forladte, den uskadeligste Mand i det ganske Rom. Som en Saadan blev han behandlet. Hans Fængsel var mildt, kun var han Fange; og han, der bragte hiin seierrige Forvisning med sig, ham var nu anviist som Virkeplads Fængslets Eensomhed, og den Stridsmand, der daglig blev afgiven til hans Bevogtning. – I Verdens Hovedstad, i det larmende Rom, hvor Intet kunde modstaa Tidens tøilesløse Magt, der opslugte Alt, saa hurtigt som det fremkom, der sporløst udslettede Alt med sin Glemsel – der levede Apostelen Paulus, en ubetydelig Mand, i eensomt Fængsel, stille og tilbagetrukken, ikke overgiven til Glemsel; thi der var Ingen i den uhyre Stad, der vidste eller bekymrede sig om hans Tilværelse. Men medens Alt uden om ham foer hen i Forfængelighed, hurtigere end en Skygge, stod den Overbeviisning fast for ham, at den Lære, han bekjendte, skulde seire over den ganske Verden – over den ganske Verden, som han nu var afsondret fra, og det eneste Menneske, han saae, var den Stridsmand, der bevogtede ham. Naar et Menneske, der lider skyldig, bærer sin Straf med Taalmodighed, da har han ingen Roes deraf, men hvis han lider uskyldig med Taalmodighed, da haver han Roes. Dette er skjønt at betænke, elskeligt at høre, godt at bekjende; men det er tungt at gjøre det. Dog Den, i hvis Hjerte der er Gudsfrygt og Fromhed, han skal ved Guds Hjælp beskikke sin Sjæl til Ydmyghed, til den atter bliver glad i Gud og stille i Herren; da skal han frelse sig i Taalmodighed, om det end var saare tungt, at hans Forventning forsvandt som en Drøm, at han, der vilde vinde den ganske Verden, selv endte med at være Fange, at han end ikke laae under i Strid, men hentæredes som en Skuffelse. Hvis der var Nogen, der havde sat sin Lid til ham, og haabet paa ham, da skal han mindes dem, og hans Sjæl ikke blive ukjendt med den smertelige Bekymring, om de ogsaa ville forlade ham, fra sit Fængsel skal han maaskee skrive til dem: »forlader mig ikke nu, da jeg er forladt af Alle, bevarer Eders Tillid til mig som fordem, glemmer mig ikke nu, da jeg er glemt af Alle.« Maaskee skulde han bevæge deres Hjerter, maaskee skulde en Enkelt komme til ham, og hvis det tillodes, besøge den fangne Mand, sørge med ham, trøste ham og opbygges ved ham. Det er skjønt at tale derom, Tanken alene bevæger vist ethvert bedre Menneskes Hjerte. Dog Paulus var en Apostel. Om end bedrøvet var han dog altid glad; om end fattig gjorde han altid Mange rige; om han end Intet havde, besad han dog Alt. Fra sit Fangenskab skriver han til den fjerne Menighed: »derfor beder jeg, at I ikke forsage over mine Trængsler, som jeg lider for Eder, hvilket er Eders Ære.« Han, der selv kunde synes at behøve Trøst, han er hurtigt, saa at sige, i god Forstaaelse med Herren, glad i Trængselen, freidig i Faren, ikke beskæftiget med sin egen Lidelse, men bekymret for Menigheden; og kun forsaavidt betænker han sin Trængsel, som den kunde bringe Menigheden til at forsage.

Hvis et Menneske havde fundet Fred og Hvile i sin Modgang, da skulde maaskee den Sorg, at Andre over hans Gjenvordighed kunde tabe Frimodighed og Tro, vække ham til ny Uro. Dog skal Gudsfrygten i ham seire, og han skal tillidsfuldt befale de Elskede i Guds Haand. Det rører Hjertet at tale derom, ethvert bedre Menneske føler vist, at denne stille Hengivenhed vel er værd at eftertrægte. Dog Paulus var en Apostel, han skriver fra sit Fangenskab: »disse mine Trængsler, som jeg lider for Eder, er Eders Ære.«

Den, der har en Lære at anbefale Menneskene og stræber at vinde dem, han har jo et Vidnesbyrd, til

hvilket han trøstigt henviser den Enkelte. Men naar dette Vidnesbyrd svigter, da indseer han vel, at Magten er tagen fra ham, og, skjønt det er saare tungt, forliger han sig dog med Gud i sit Hjerte; og sørger vel som Den, hvem Brudgommen forlod og Glæden, men ogsaa som Den, der ikke løb paa det Uvisse, der ikke glemmer, at høiere end at frelse Andre, er det at frelse sin egen Sjæl, at underlægge det urolige Sind under Troens Lydighed, at holde de vildfarende Tanker bundne ved Overbeviisnings Magt i Kjerlighedens Baand. Det er velgjørende at tale derom, og ethvert redeligt Menneske bekvæmmer sig vel, at det er saligt saaledes at beskikke sit eget Huus, naar man har udtjent ved den større Gjerning, og bliver sat over den mindre. – Nu Paulus! Levede han i de Mægtiges Gunst, at den kunde anbefale hans Lære? Nei! han var fangen. Hyldede de Vise hans Lære, at deres Anseelse kunde borge for Sandheden? Nei den var dem en Daarskab. Formaaede hans Lære hurtigt at sætte den Enkelte i Besiddelse af en overnaturlig Magt, falbød den sig til Menneskene ved Gjøgleværk? Nei! den maatte langsomt erhverves, tilegnes i Prøvelse, der begyndte med Forsagelse af Alt. Havde Paulus da noget Vidnesbyrd? Ja! han havde ethvert menneskeligt Vidnesbyrd mod sig, og dertil havde han endnu den Bekymring, at Menigheden skulde forsage, eller hvad værre var, forarges paa ham; thi Forargelsen ligger vel aldrig nærmere end, naar Sandhed nedkues, naar Uskyld lider, naar Uretfærdighed er tryk med sin Seier, naar Vold har Fremgang, naar Vankundighed end ikke behøver at bruge Magt mod det Gode, men sorgløs og ubekymret forbliver uvidende om, at det er til. Men forsager Paulus forladt af Vidnesbyrddet? Ingenlunde. Da han intet andet Vidnesbyrd havde at beraabe sig paa, da beraaber han sig paa sine Trængsler. Er dette ikke som en Undergjerning? Hvis Paulus ellers ikke havde beviist krafteligen, at han havde Underrets Magt, er det ikke et Beviis? At forvandle Trængsler til et Vidnesbyrd for Lærens Sandhed, at forvandle Skjendelse til en Ære for sig og for den troende Menighed; at forvandle den tabte Sag til en Æressag, der har Vidnesbyrddets hele begeistrende Magt, er det ikke som at bringe den Halte til at gaae, og gjøre den Stumme talende!

Hvad gav Paulus Magt hertil? Han havde selv et Vidnesbyrd; han var ingen tvivlende Mand, der dog i sit Inderste tilbagekaldte de stærke Tanker. Et Vidnesbyrd havde han høiere end Alt i Verden, et Vidnesbyrd, der vidnede stærkere, jo mere Verden gik ham imod. Var han da en svag Mand? Nei han var mægtig. Var han vaklende? Nei han var befæstet; thi han var mægtigen bekræftet ved Guds Aand i det indvortes Menneske.

Hvad da Apostelen selv var, hvad hele hans Liv fører Beviset for, det ønsker han hver Enkelt i Menigheden. Om end hine Tiders Vilkaar var et andet, om end Kampen og Striden gjorde det nødvendiggjøre, men ogsaa maaskee vanskeligere, at vinde denne Bekræftelse i det indvortes Menneske, det bliver dog til alle Tider og under alle Omstændigheder det ene Fornødne for et Menneske, at frelse sin Sjæl i denne indvortes Bekræftelse; thi ethvert Menneske, til enhver Tid, har jo dog sin Strid og sin Anfægtelse, sin Nød, sin Eensomhed, i hvilken han fristes, sin Angst og Afmagt, naar Vidnesbyrddet slipper. Saa lader os da nærmere overveie:

Bekræftelsen i det indvortes Menneske.

Kun en tankeløs Sjæl kan lade Alt omkring sig vexe, give sig selv hen som et Bytte for Livets ustadige, lunefulde Forvandlinger, uden at ængstes for en saadan Verden, uden at bekymres for sig selv. Hvor uværdigt og modbydeligt er ikke et saadant Liv, hvor langt er en Saadan fra at vidne om Menneskets høie Bestemmelse, at være Skabningens Herre. Thi skal Mennesket herske, da maa der være en Orden i Verden; det var jo ellers kun en Spot over ham at sætte ham til at beherske vilde Magter, der ingen Lov adlyde. Og dersom han skal herske, da maa der jo være en Lov i ham selv; thi ellers vilde han umulig kunne herske; han vilde enten gribe forstyrrende ind, eller det vilde være overladt til et Tilfælde, om han herskede viist eller ei. Var det saaledes, da var Mennesket saa langt fra at være Skabningens Herre, at denne snarere maatte ønske, at han slet ikke var til. Saasnaart derfor blot et Menneske samler sig til en forstandigere Betragtning af Livet, da søger han at forvise sig om et Sammenhæng i Alt, og som Skabningens Herre forelægger han denne, saa at sige, Spørgsmaalet, afnøder den en Forklaring, fordrer et Vidnesbyrd.

Kun Den, der hengav sin Sjæl til de verdslige Begjæring, Den, der valgte Lystens glimrende Trældom og ikke formaaede at frigjøre sig fra dens letsindige eller tungsindige Angst, kun han nøies med at lade Skabningen aflægge sit Vidnesbyrd, at han snildt og kløgtigt kan benytte den i Øieblikkets Tjeneste. Og Mennesket er Skabningens Herre, derfor adlyder den endog det uværdige Herskab. Hvor sørgelig er ikke en saadan Fortabelse, der dog ikke mener at leve tankeløs, men snarere at forstaae Alt og i sit Hjertes Forvildelse mener at vende Alt sig til Fordeel. Naar han seer i Aftenstunden Himlen rødme, da siger han: det bliver en skøn Dag imorgen; men seer han aarle Himlen rød og mørk, da siger han: det bliver Storm idag; thi om Himlens Skikkelse, om Veir og Vind veed han at dømmes. Derfor siger han: »idag eller imorgen vil jeg gaae til den eller den Stad og blive der eet Aar og kjøbslaae og vinde.« Naar han dyrker sin Jord med Forstand, da regner han, at den vil bringe ham mange Fold. Hans Øie forlyster sig ved Synet af den rige Afgørde, ved hvad han maaskee selv tankeløst kaldte den velsignede Frugt. Han bygger hurtigt sine Lader større; thi det er ham let at forudsee, at de gamle ikke rumme denne Overflod. Da er han tryk og glad, priser Tilværelsen, da lægger han sig til at sove; men da hedder det: i Nat vil jeg kræve Din Sjæl af Dig. – Hans

Sjæl af ham, er det ikke for meget forlangt, mon han skulde forstaae det? Der er jo ikke Tale om den rige Afgrøde, eller om de nyligen opførte Lader, men om hvad han maaskee havde glemt over alt dette – at han har en Sjæl. – Men Den, der blot med noget Alvor betragter Livet, han seer jo dog let, at han ikke saaledes er Herre, at han ikke tillige er Tjener, at Mennesket ikke blot derved er forskjelligt fra Dyret, at han er forstandigere end dette.

Kun den, der feigt flygter enhver dybere Forklaring, den, der ikke har Mod til at paatage sig Herrens Ansvar ved at underkaste sig Tjenerens Forpligtelse, ikke Ydmyghed til at ville lyde for at lære at herske og bestandig kun at ville herske forsaavidt han selv lyder – kun han udfylder Tiden med idelige Overveielser, der dog ikke føre ham videre, men snarere tjene som en Adspredelse, i hvilken hans Sjæl, hans Evne til at fatte og til at ville, forsvinder som en Damp og udslukkes som en Lue. Hvor sørgelig er ikke en saadan Selvfortærelse, hvor langt er ikke en Saadan fra ved sit Liv at vidne om, i sit Liv at udtrykke Menneskets ophøiede Bestemmelse, at være Guds Medarbejder.

Ved enhver dybere Besindelse, der gjør ham *ældre* end Øieblikket og lader ham gribe det Evige, forvisser Mennesket sig om, at han har et virkeligt Forhold til en Verden, og at altsaa dette Forhold ikke kan være en blot Viden om denne Verden og om sig selv som en Deel af den, da en saadan Viden intet Forhold er, netop fordi han selv i denne Viden er ligegyldig mod denne Verden, og denne Verden ligegyldig ved hans Viden om den. Først i det Øieblik, da den Bekymring vaagner i hans Sjæl, hvad Verden har at betyde for ham og han for Verden, hvad Alt det i ham, hvorved han selv tilhører Verden, har at betyde for ham, og han deri for Verden, først da forkynder det indvortes Menneske sig i denne *Bekymring*. Denne Bekymring stilles ikke ved en nærmere eller en mere omfattende Viden, den begjærer en anden Art af Viden, en Viden, der i intet Øieblik forbliver at være Viden, men forvandler sig i Besiddelsens Øieblik til en Handlen; thi ellers besiddes den ikke. Denne Bekymring begjærer ogsaa en Forklaring, et Vidnesbyrd, men af en anden Art. Dersom et Menneske i sin Viden kunde vide Alt, men Intet vidste om denne Videns Forhold til ham, saa havde han vel i sin Stræben efter at forvise sig om sin Videns Forhold til Gjenstanden forlangt et Vidnesbyrd, men han havde ikke fattet, at der behøves et ganske andet Vidnesbyrd; da var Bekymringen endnu ikke vaagnet i hans Sjæl. Saasart denne vaagner, da vil hans Viden vise sig som trøstesløs, fordi al den Viden, i hvilken et Menneske forsvinder for sig selv, ligesom enhver Forklaring, der tilveiebringes ved en saadan Viden, er tvetydig, forklarer snart Dette og snart Hiint og kan betyde det Modsatte, ligesom ethvert Vidnesbyrd af denne Art, netop naar det vidner, er fuldt af Sviig og Gaader, og kun føder Angst. Hvorledes skulde ogsaa et Menneske i denne Viden forvise sig om, at Medgang er Guds Naade, saa han tør glæde sig ved den og tryk give sig hen deri, eller om den er Himlens Vrede, og svigefuldt kun skjuler Fortabelsens Afgrund for ham, at hans Undergang maatte være desto forfærdeligere? Hvor skulde et Menneske i denne Viden forvise sig om, at Modgang er Himlens Straf, at han kan lade sig sønderknuse af den, eller at den er Guds Kjerlighed, der elsker ham i Prøvelse, at han freidig og tillidsfuld i Fristelsens Nød maa tænke paa Kjerligheden? Hvorledes skulde et Menneske ved en saadan Viden forvise sig om, at han blev sat høit i Verden og ham meget betroet, fordi Gud i ham elskede sit udvalgte Redskab, eller det var fordi han skulde blive et Ordsprog for Menneskene, en Advarsel, en Skræk for Andre? Thi hans Viden kan vel forvise ham om, at Alt lykkes for ham, at Alt følger sig efter ham, at Alt skeer som han vil det, at Alt gives ham, hvad han peger paa; at Alt mislykkes for ham, at Alt svigter, at hver en Rædsel, for hvilken han ængstes, i næste Øieblik kommer over ham; at han er høit betroet som Ingen – men mere kan denne Viden ikke lære ham. Og denne Forklaring er saare tvetydig, og denne Viden er saare trøstesløs.

I hiin Bekymring forkynder det indvortes Menneske sig og begjærer en Forklaring, et Vidnesbyrd, der forklarer Alts Betydning for ham og hans egen Betydning, idet den forklarer ham selv i den Gud, der holder Alt sammen i sin evige Viisdom, og satte Mennesket til Skabningens Herre, derved, at han blev Guds Tjener, og forklarede sig for ham derved, at han gjorde ham til sin Medarbejder, og ved enhver Forklaring, han giver et Menneske, bestyrker ham i det indvortes Menneske. I hiin Bekymring forkynder det indvortes Menneske sig, der ikke er bekymret om den ganske Verden, men kun om Gud og om sig selv, og om Forklaringen, der gjør ham Forholdet forstaaeligt, og om Vidnesbyrdet, der bekræfter ham i Forholdet. Denne Bekymring hører intet Øieblik op; thi den Viden, han vinder, er ingen ligegyldig Viden. Dersom nemlig et Menneske vilde mene ligesom eengang for alle at afgjøre denne Sag og saa være færdigt, da var det indvortes Menneske i ham kun dødfødt og forsvandt igjen. Men dersom han er i Sandhed bekymret, da vil Alt ved Gud tjene til Bekræftelse i det indvortes Menneske; thi Gud er trofast og lader sig ikke uden Vidnesbyrd. Men Gud er Aand og kan derfor kun give et Vidnesbyrd i Aand, det er i det indvortes Menneske, ethvert udvortes Vidnesbyrd fra Gud, hvis der kunde være Tale om et saadant, kan ligesaa godt være et Bedrag.

Da skal Medgang tjene en Saadan til Bekræftelse i det indvortes Menneske. Ofte høre vi Menneskene sige, at Livet er saa svigefuldt, og hvor forskjellige end de Enkeltes Forhaabninger og Ønsker vare, saa enes dog saa saare Mange i den Afgjørelse, at Forventningernes skjønne Fordring aldrig opfyldes, om end kun altfor Mange først bedroge sig selv ved at søge Trøst i den Indbildning, at de engang i Sandhed have næret store Forventninger. Da klage de over Verden, at den er Elendighedens Land; over Tiden, at den er ond Møie og spildt Uleilighed, der ikke fører Mennesket sit Ønskes Maal nærmere, men fjerner ham mere og mere; over Menneskene, at de ere troløse, eller dog dorske, lunkne, selvkjærlige; over sig selv, paa samme Maade som over andre Ting i Livet, at de ikke befandtes at være hvad de engang syntes at være; over den hele Tingenes Orden her paa Jorden, at alt det forfængelige og udvortes Væsen har Fremgang, at al den Gjerning

krones, hvis Kraft er Ordgyden, den Følelse prises, hvis Styrke er i Talemaader, den Nød finder Deeltagelse, hvis Beviis ligger i Skriget; men at den redelige Stræben kun vinder Utak og Miskjendelse, den stille, inderlige Følelse kun møder Misforstaaelse, den dybe, eensomme Sorg kun finder Krænkelser. Sjelden høres en alvorligere Røst, der formaner Enhver at tage mod Livets Underviisning og at lade sig opdrage i Gjenvordighedens Skole, en prøvet Tale, der med al Eftertryk spørger: skulde en Riig frelses, skulde den Mægtige gaae ad den trange Vei, skulde den Lykkelige fornegte sig selv, skulde den Lærde og Kløge annamme den foragtede Sandhed. Dog denne Tale paaagtes ikke, men Klagen vedbliver at lyde, at ikke blot den Enkelte har Modgang i Livet, men at hele Livet kun er Modgang, og at denne gjør hele Tilværelsen til en mørk Tale, hvilken Ingen kan forstaae. – Men Medgang den er let at forstaae. Og dog – Job var en gammel Mand og var bleven gammel i Guds frygt, han offrede Brændoffer for ethvert af sine Børn, saa ofte de gik til Gjestebud. – »Men Medgang er let at forstaae« – og dog kan end ikke den *Lykkelige* selv forstaae den. Betragt ham den Lykkelige, hvem Lykken gjorde sig en Glæde af at føie i Alt. Han arbejder ikke og dog er han en Salomo i Herlighed, hans Liv er Dands, hans Tanke beruset i Ønskers Drøm, og enhver Drøm bliver opfyldt, hans Øie mættes hurtigere end det attraaer, hans Hjerte skjuler intet lønligt Ønske, hans Higen har ingen Grændse lært at kjende. Men hvis Du vilde spørge ham: hvorfra kommer dog alt Dette, da vilde han vel letsindigt svare: jeg veed det ikke selv. Dette Svar vilde vel endog forlyste ham i hans Letsindighed som en Spøg, der passede med i det Øvrige, men han vilde ikke fatte eller blot ahne, hvad han egentlig sagde, og hvorledes han dømte sig selv. Den borgerlige Øvrighed vaager over, at Enhver beholder, hvad ham tilhører med Rette. Naar den da opdager et Menneske, hvis Overflod og Rigdom sætter Alle i Forundring, da affordre den ham en Forklaring, hvorfra han har det. Men kan han ikke forklare det, da kaster den en Mistanke paa ham, at han ikke paa nogen hæderlig Maade erholdt det, at han ikke er i lovlig Besiddelse deraf, at han maaskee er en Tyv. Den menneskelige Retfærdighed er kun en saare ufuldkommen Lignelse af den guddommelige. Den holder et vaagent Øie med ethvert Menneske. Naar da et Menneske paa dens Spørgsmaal, hvorfra han har det Alt, ikke har andet Svar end, at han ikke selv veed det, da dømmer den ham, da bliver den hos ham som en Mistanke mod ham, at han ikke er i *lovlig* Besiddelse deraf. Denne Mistanke er ikke en Retfærdighedens Tjener, men Retfærdigheden selv; er den, der anklager og dømmer og forkynder ham Dommen og bevogter hans Sjæl i Fængsel, at den ikke undslipper. Hvad fordres der da af den Lykkelige? Hvad Andet vel end en Bekræftelse i det indvortes Menneske? Men han havde ingen Bekymring, intet indvortes Menneske; havde det nogensinde været til, da var det forsvundet og udslettet. Den derimod, i hvis Sjæl det indvortes Menneske forkynder sig i hiin Bekymring, han bliver ikke glad, naar Lykken vil føie ham i Alt. En hemmelig Gru bemægtiger sig ham for den Magt, der saaledes vil lunefuldt bortødsle Alt, han ængstes for at have med den at gjøre; thi det er som den til Erstatning fordrede Noget af ham, der er saa forfærdeligt, at han neppe veed at give Angesten derfor et Navn. En langt mindre Deel vil han modtage med Taknemlighed, naar han blot maa vide, fra hvem det kommer. Men dette begjærer Bekymringen i ham, denne Forklaring, dette Vidnesbyrd. Om han blev sat op paa Bjergets Spidse for at skue ud over Verdens Riger og Lande, og der blev sagt: det er Alt Dit, han vilde dog først vide, hvo der havde sat ham derop, hvem han havde at takke. Men naar nu Lykken desuagtet vedbliver, hvad han maatte kalde, at forfølge ham, da bliver hans Bekymring større og større; men alt som Bekymringen tiltager, da vinder hans Sjæl tilsidst Bekræftelsen i det indvortes Menneske. Saaledes blev Medgang Anledning for ham, til at Bekymringen tiltog, og saaledes tjente Medgang ham til Bekræftelse i det indvortes Menneske; thi den, der eier den ganske Verden og takker Gud, han bekræftes i det indvortes Menneske. Da skal han glæde sig ganske anderledes end hiin Lykkelige; thi den, der, naar han har Verden, er som den, der ikke har den, han har Verden, ellers haves han af den. Da glæder han sig over alle de gode Gaver, men endnu mere glæder han sig over Gud og med Gud, som gav dem. Da forlyster han sit Øie ved Jordens Glands, glæder sig over, at Forraadskamrene ere fulde, da bygger han sine Lader større, da lægger han sig tryk til at sove, og naar det hedder: i Nat vil jeg kræve Din Sjæl af Dig, da forstaaer han denne Fordring, er hurtigt færdig, og veed bedre Beskeed om sin Sjæl, som han skal tage med sig, end om al den Herlighed, han eiede og nu forlader, al den Herlighed, han frydede sig ved, og som Dag fra Dag blev ham til Bekræftelse i det indvortes Menneske ved Taksigelse.

»Men Medgang er saa let at forstaae,« og dog kan end ikke den *Begunstigede* ret forstaae den. Betragt ham den Begunstigede, hvem Naturen udrustede med alt Herligt, hvem den gav Magten og Klogskab og Aandens Kraft og Hjertets Uforfærdethed og Villiens Udholdenhed. Betragt ham! Hvorfor skjælver stundom den i sit Inderste, der bragte hele Verden til at skjælve? Hvorfor blegner stundom den i sit Inderste, der beherskede Alt ved sin Klogskab? Hvorfor blev den stundom afmægtig i sit Inderste, der uforfærdet saae Alt under Øine? Eller er det ikke til at gyse over i en stille Time, til at blive afmægtig over i et ledigt Øieblik – at have Magten, og ikke vide, *hvortil* man har den! Den borgerlige Retfærdighed vaager over, at Enhver bliver indenfor sin Grændse, at hver Enkelt maa tjene det Hele. Naar den da opdager en Mand, hvis Magt vækker Alles Opmærksomhed, da affordre den ham en Forklaring, hvortil han bruger den, og kan han ikke give den, da falder der en Mistanke paa ham, at han ikke er en god Borger, men maaskee en Ufredsmand. Den menneskelige Retfærdighed er kun en Lignelse af den guddommelige. Denne gaaer ogsaa til den Enkelte, og dens Ransagning er strengere. Træffer den et Menneske, der paa det Spørgsmaal, hvortil han har den, ikke kan svare Andet, end at han ikke ret selv veed det, da bliver Retfærdigheden hos ham som en Mistanke mod ham. Den tager maaskee ikke Magten fra ham; thi muligen har han endnu ikke misbrugt den, men den bliver en Angst i hans Sjæl, der vaagner, naar han mindst venter det. Hvad mangler da et saadant Menneske? Hvad Andet end en Bekræftelse i det indvortes Menneske? – Men den, i hvis Sjæl det indvortes Menneske forkynder sig i hiin Bekymring, han bliver ikke glad, naar han opdager, at han har Magten. Han bliver urolig,

næsten bange for sig selv. Med Angst forvisser han sig om, hvor Meget han formaaer. Men naar han desuagtet ikke kan blive af med Magten, da bliver hans Bekymring og hans Hjerteangst større og større, indtil denne Bekymring føder Bekræftelsen i det indvortes Menneske. Da veed han ikke blot, at han har Magten, men han veed ogsaa, hvad hiin Begunstigede ikke vidste, hvem Æren tilkommer og hvem den tilhører med Rette. Da glædes han ved, at ethvert Foretagende lykkes, da længes han at naae Maalet for sin Stræben, men endnu mere glæder han sig dog ved Gud, og endnu mere længes han efter det Øieblik, da han med sin Gud skal glæde sig over, at det lykkedes. Da omfatter hans Sjæl den ganske Verden, og hans Planer gaae vide om Lande, men naar det i Nattens Stilhed hedder: gjør Regnskab for Din Forvaltning, da veed han, hvad denne Tilsigelse har at betyde, han veed, hvor han har Regnskabet liggende, og om der end er Mangler ved det, han forlader trøstig den Verden af Tanker og Idrætter, i hvilken han dog ikke saaledes havde sin Sjæl, forlader det kunstigt udviklede og vidt udstrakte Arbeide, der havde været ham Dag fra Dag Anledning til Bekræftelse i det indvortes Menneske.

»Men Medgang er saa let at forstaae« – og dog forstaaes den stundom end ikke af et Menneske, der var fortrolig med Gjenvordigheder. Betragt ham! Han havde lært, at der er Nød til i Livet, han havde i tunge Skjæbner tilstaaet sig selv, hvor svag og afmægtig dog et Menneske er ved sine egne Kræfter. Dog opgav han ikke Modet; han forsagede ikke, han vedblev at arbeide. Om han opnaaede Noget dermed, om han gik frem eller tilbage, om han bevægede sig eller han stod stille, det vidste han ikke; thi der havde udbredt sig et Mørke omkring ham og det var som en bestandig Nat. Dog anstrængede han sine sidste Kræfter. See! da gik Medgangens Sol atter op, belyste Alt, forklarede Alt, forvissede ham om, at han var kommen saare vidt, at det var vundet, hvad han havde arbeidet for. Da udbrod han i sin Glæde: »saaledes maatte det komme; thi et Menneskes Anstrængelse er ikke en ufrugtbar og betydningsløs Møie.« Da havde han forskærtset Alt og fik ingen Bekræftelse i det indvortes Menneske. Han havde glemt Bekjendelsen i Nødens Time, glemt, at Opfyldelsen ikke er sikkrere, fordi den er kommen, end den var, da han tilstod, at han ikke ved egne Kræfter kunde regne paa at naae den. Modgang havde han forstaaet, men Medgang kunde han ikke forstaae. Da gik det indvortes Menneske ligesom ud i hans Sjæl. Eller hvis Retfærdigheden besøgte ham og affordrede ham en Forklaring, mon den skulde nøies med hans Svar? Han havde bedre kunnet forstaae Herren i Ildstøtten, der en enkelt Gang lyste i Natten, men da det blev Dag, kunde han ikke faae Øie paa Skystøtten. – Den derimod, i hvis Sjæl det indvortes Menneske forkynder sig i hiin Bekymring, han vandt, da Glædens Dag seirede over Mørket, en fuld Bekræftelse i det indvortes Menneske; thi at tage Glæden uden denne Bekymring om Vidnesbyrdet, det var jo at hengive sig i en Skuffelse. Men Vidnesbyrdet modtog han med glad Taknemlighed, fordi det kom til den, hvem det ikke fandt sovende. Og det indvortes Menneske tiltog Dag for Dag i Velbehagelighed for Gud. Og naar da Herren engang kaldte Tjeneren bort, da kjendte han Veien og forlod Alt, og tog kun Vidnesbyrdene med sig, hvori han havde havt sin Salighed.

»Men Medgang er saa let at forstaae,« og dog forstaaer ofte ei heller den Ulykkelige den, eller veed ret, hvad det er, hvorom han taler. At tale til den Lykkelige gjør man trøstigt; thi hvis det Sagte ikke behager ham, da kan han jo fryde sig ved sin Lykke, og lade haant om den Talende. Med den Ulykkelige er det en anden Sag, at ikke Talen, hvis den ikke tiltaler ham, skal være en ny Plage, at han ikke, hvis han mener, at den Talende selv Intet har erfaret, skal blive end utaalmodigere og føle det som en ny Krænkelser, at den vil trøste ham, der ikke kjender hans Lidelse. Men hvo der end har sagt det, det bliver dog sand at den Ulykkelige ofte ikke forstaaer hvad Medgang er. Og hvo forstaaer det dog i en anden Forstand bedre end netop den Ulykkelige? Thi hvo forstod bedre at tale om Rigdoms Lyst end den, der lever af Smuler, hvo skildrede Magt og Vælde mere glødende, end den, der sukkede i Trældom, hvo skildrede Menneskenes skjønne Forening mere henrivende end den, der blev eensom i Livet? Men den, der forstod at skildre, han forstod dog maaskee ikke altid sig selv; men den, der ikke forstod sig selv, hvorledes skulde han i dybere Forstand fatte, hvad der er udenfor ham? Hvis han derimod forstod sig selv, eller søgte at forstaae sig selv, hvis han i Sandhed var bekymret for at forstaae sig selv, hvis det indvortes Menneske forkyndte sig i hiin Bekymring, da skal han forstaae Medgang, da skal han forstaae Betydningen af, at den blev ham negtet, da skal han ikke sysle med Indbildningsbilleder og styrke sig ved Drømme, men i sin Modgang være bekymret for sig selv.

Da skal Modgang tjene en Saadan til Bekræftelse i det indvortes Menneske. Og hvorledes skulde den ikke dette? Det indvortes Menneske forkynder sig jo i hiin Bekymring, og Modgang lader jo netop det Udvortes, det Synlige, det Haandgribelige forsvinde og forvirres; men kalder den derfor tillige altid det Indvortes tillive? Og Gjenvordighed gjør jo ethvert Menneske bekymret, men gjør den ham altid bekymret efter Gud? Bekræftede ikke Livet oftere Sandheden af det alvorlige Ord, der lyder fra den Samme, som advarede mod Medgang, og derfor lyder med dyb Betydning: »at ogsaa Gjenvordigheder ere Fristelser.« Betragt ham den *Bekymrede!* See nøiere paa ham, Du kjender ham neppe igjen siden den Tid, da han gik saa glad, saa stærk, saa tillidsfuld ud i Livet. Hans Bestemmelse i Livet var ham saa tydelig og saa ønskelig, hans Tanke kjendte hans Stræben, og hans Hjerte hang ved den, hans Kraft arbeidede troligen – og Haabet forjættede ham en lykkelig Opfyldelse. Thi der er et Haab, der er Himlens faderlige Gave til Barnet, et Haab, der opvoxer med Barnet, et Haab, med hvilket den Unge gaaer ud i Livet. Dette Haab indestaaer ham for Alt. Hvo gav ham ogsaa dette Haab uden Herren i Himlen; skulde det da ikke være gyldigt i den vide Verden, i alle de Riger og Lande, der tilhøre den himmelske Konge, som gav ham det! Dog skete det ikke saaledes, og snart havde Gjenvordigheder fravristet den Stærkere eller franarret den Svagere hans skjønne Haab. Da forvirrede Alt sig

for ham. Der var ingen Hersker mere i Himlen, den vide Verden var en Tumbleplads for Livets vilde Larm, der var intet Øre, der samlede Forvirringen i Overeensstemmelse, ingen Haand, der greb styrende ind. Hvorledes end et Menneske kunde trøste sig i Livet, Haabet, meente han, var tabt, og Haabet blev tabt. Da blev hans Sjæl bekymret. Og jo mere han stirrede ned i den Lovløshed, hvori Alt syntes at opløse sig, jo mere Magt fik den over ham, til den ganske bedarede ham, hans Tanke svimlede, han selv styrtede ned i den og tabte sig i Fortvivlelse. Eller om Bekymringen end ikke saaledes fik en forførelig Magt over ham, hans Sjæl blev dog uden Deeltagelse og fremmed for Alt. Han saae derpaa, som de Andre, men hans Øie læste bestandig en usynlig Skrift i Alt, at det var Tomhed og Skuffelse. Eller han trak sig tilbage fra Menneskene og udmattede snigmorderisk sin Sjæl i Bekymringer, i mørke Tanker, i urolige Stemningers ufrugtbare Tjeneste. Hvad manglede et saadant Menneske, hvad var det han ikke vandt, da han tabte Alt, hvad andet end Bekræftelsen i det indvortes Menneske? – Den derimod, i hvis Sjæl hiin Bekymring var, før den Bekymring naaede ham, der kommer udvortes fra, den, hvis Sjæl Glæden aldrig saaledes tilfredsstillende, at den jo beholdt Bekymringen om Vidnesbyrdet, men den udvortes Bekymring heller ei overvældede saaledes, at Glædens Mulighed forsvandt, saa længe han endnu bekymrede sig om Vidnesbyrdet – for ham blev Bekymringen, der kom udenfra, lidt efter lidt en Ven. Den forenede sig med Bekymringen i ham, den forhindrede ham i at see fejl paa Livet, den hjalp ham til at lade Sjælen synke og synke i Bekymring, til den fandt Vidnesbyrdet. Da blev han lidt efter lidt lettere og lettere, han afkastede efterhaanden de verdslige Ønskers jordiske Tyngde, og hvilede med Vidnesbyrdet i Gud, salig ved Haabet, som han havde vundet. Thi der er et Haab, om hvilket Skriften siger, at det erhverves i Forfarenhed. Hvilken Forfarenhed mener vel Skriften; mon den, i hvilken et Menneske forvisser sig om, at han faaer Alt, hvad han haaber. Skriften siger, at denne Forfarenhed er Anfægtelsens Frugt. Men et saadant Haab kan Verden jo ikke tage, thi det vindes jo i Nøden, og vinder Styrke ved Nøden. Ham forhjalp Modgang til en Bekræftelse i det indvortes Menneske; thi den, der lærte, hvad han lærte, af hvad han leed, og lærte det Gode af hvad han leed, han vandt ikke blot den bedste Lærdom, men hvad der er meget mere – den bedste Læremester, og den, der lærer af Gud, han bekræftes i det indvortes Menneske. Om han da end tabte Alt, saa vandt han dog Alt, og Abraham eiede kun en Begravelse i Canaan, og dog var han Guds Udvalgte.

Betragt ham, den *Forurettede*. Han klager ikke over Livet, men over Menneskene, som fordærve Alt, og forbitte hvad Gud gjorde godt. Betragt ham lidt nøiere. Du kjender ham neppe siden den Tid, da han ung og freidig gik ud i Livet fuld af Forventning, hans Mine saa aaben, hans Hjerte saa varmt, hans Sjæl saa hurtig til at ile ethvert Menneske imøde, der var for ham kun Fryd og Herlighed. Dog saaledes blev det ikke. Snart havde, som han meente, Menneskenes Sviig fralistet ham hans Tro, Menneskenes Underfundighed spottet hans Aabenhjertighed, Menneskenes Kulde og Selvkjerlighed mattet Begejstringen i ham, Menneskenes Misundelse styrtet hans Mod, hans Kraft, hans Fyrighed, hans stolte Stræben, hans herlige Idræt i den samme Elendighed som den, i hvilken de selv leve. Hvorledes man end holder Livet ud, Menneskene, meente han, vare tabte. Da forvirrede Alt sig for ham; der var ingen Gud, der tænkte Alt til det Gode, men Alt var overladt til Menneskene, der tænkte alt til det Onde. Men jo mere hans Sjæl stirrede ned i den Afgrund af mørke Lidenskaber, som forestillede sig for ham, desto mere Magt fik Fristelsens Angst over ham, indtil han selv styrtede ned i den og tabte sig i Fortvivlelse. Eller om Smerten end ikke saaledes rev ham hen, da stod han følesløs i Menneskenes Kreds, han saae det gjentage sig med Andre, hvad der var hændet ham, men han fornå ingen Deeltagelse; hvad hjalp den ogsaa, da han ingen Trøst havde at byde. Eller han skjulte sig for Menneskene, for i Sjælens Eensomhed at fordybe sig i sin trøstesløse Viisdom, at udgrunde Fortvivlelsens Tanke i sin hele Forfærdelse. Eller han blev bøiet som et Rør, sygnede i et langsomt tærende Veemod, en Ængstelse for sig selv og for Enhver, der var Vidne til, hvorledes han udsluktes. – Men den, i hvis Sjæl det indvortes Menneske forkyndte sig i hiin Bekymring, om hvilken vi tale, den, hvis Sjæl intet Menneskes Kjerlighed saaledes udfyldte, at Vidnesbyrdet gik ham af Sinde, han fandt vel aldrig Menneskene saaledes som hiin Forurettede, og dog fandt han dem maaskee anderledes, end han havde haabet og ønsket. Men selv om det Forfærdelige skete, om Menneskene stode op mod ham som Voldsmænd eller de forlode ham som Bedragere, om Fjenden forfulgte ham, om Vennen forraadte ham, om Misundelsen spændte Snarer for hans Fod, hvad formaaede de dog over ham? De kunde forøge ham Bekymringen, de kunde hjælpe ham til at udrykke af sin Sjæl enhver Følelse, med hvilken han tilhørte Skabningen saaledes, at han i den ikke tillige tilhørte Skaberen. Men de kunde ikke forhindre, at den Bekymring efter Gud, der var i hans Sjæl, dybere og inderligere søgte sin Gjenstand. Og den, der søger Gud, han finder altid, og den, der nøder et Menneske til at søge, han hjælper ham til at finde. Da søgte hans Sjæl i Bekymringen inderligere og inderligere, indtil han fandt Vidnesbyrdet; thi den, der elsker Gud, han bekræftes i det indvortes Menneske, og den, der elskede Menneskene og kun ved denne Kjærlighed lærte ligesom at elske Gud, hans Opdragelse var dog kun ufuldkommen; men den, der elskede Gud, og i denne Kjærlighed lærte at elske Menneskene, han var bekræftet i det indvortes Menneske. Negtede Mennesket ham sin Kjerlighed, da hjalp han ham til at finde Guds, der er saligere end hvad der opkom i et Menneskes Hjerte; negtede Vennen ham sin Trøst, da hjalp han ham til at finde Guds, der er over al Maade; negtede Verden ham sit Bifald, da hjalp den ham til at søge Guds, der overgaaer al Forstand.

Betragt ham, den *Forsøgte*, der blev prøvet i Anfægtelsens Nød. Maaskee saae Du ham sjeldnere; thi Anfægtelsen kommer jo ikke altid med synlige Tegn. Det var ikke, hvad vi egentlig kalde Modgang, hvori han blev prøvet; Menneskene forlode ham ikke, tvertimod i udvortes Henseende var Alt venligt og skjønt. Dog sad hans Sjæl i Nød, og som denne ikke laae i det Udvalgte, saa kunde han heller ikke søge Menneskenes

Trøst. Udvortes lykkedes Alt ham, og dog var hans Sjæl i Angst uden Tillid og Frimodighed. Han søgte ikke sin Fred og Hvile i det Udvortes, og dog vedblev hans Hjerter at være besværet. Da segnede det indvortes Menneske i ham, det var ham, som var den udvortes Lykke der kun for at frede om den inderlige Lidelse, at han end ikke i Verdens Gjenvordighed skulde finde Lindring; det var ham, som var det Gud selv, der lagde sin vældige Haand paa ham, som var han et Vredens Barn, og dog kunde han ikke nærmere forstaae eller forklare sig hvorledes. Da oprørte hans Inderste sig i ham, da gjorde han, hvad der staaer i et gammelt Opbyggelsesskrift, da »roste han sig af at han var fortabt,« og at det var Gud selv, der havde styrtet ham i Fortabelsen. Da isnede det indvortes Menneske i ham. – Men den, i hvis Sjæl det indvortes Menneske forkyndte sig i den Bekymring, om hvilken vi tale, han slap dog ikke Bekymringen. Om han end ikke fandt Forklaringen, han fandt dog den Forklaring: han skulde bide paa Forklaringen. Han fandt dog den Forklaring, at Gud prøvede, han fandt dog den Trøst, at naar Gud prøver, da bliver Tiden vel saa saare lang, men at Gud kan indhente Alt igjen, thi for ham er een Dag som tusinde Aar. Da blev han stillere i sin Nød. Han flygtede ikke Anfægtelsens Smerte, den blev ham en Fortrolig, en formummet Ven, om han end ikke fattede hvorledes, om han end forgjæves anstrængte sin Tanke for at forklare hans Gaade. Men alt som hans Bekymring tiltog, men ogsaa tiltog i Stilhed og Ydmyghed, saa han, hvor meget han end leed, altid valgte at blive hos Anfægtelsen fremfor at være noget andet Sted i Verden, da brød tilsidst Vidnesbyrdet frem i Troens fulde Forvisning; thi den, der troer Gud mod Forstanden, han bekræftes i det indvortes Menneske. Ham tjente Anfægtelsen til en Bekræftelse i det indvortes Menneske, han lærte det Skjønneste af Alt, det Saligste, at Gud elskede ham; thi den Gud prøver, den elsker han.

Saa tjener da Medgang og Modgang en Saadan til Bekræftelse i det indvortes Menneske. Men Bekræftelsen kan intet Menneske give sig selv, og den, der modtager et Vidnesbyrd, er jo ikke den, der giver det. Herom minder Paulus ogsaa i vor Text; *thi Vidnesbyrdet selv er en Gave fra Gud*, fra hvem al god og fuldkommen Gave kommer, den herligste af alle, en Gave fra den Fader i Himlene, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlene og paa Jorden. Disse ere Apostlens Ord, og denne Guds Faderlighed tilskriver han Bekræftelsen i det indvortes Menneske, og tilskriver ham den saaledes, at Guds Kjerlighed, netop i denne Yttring, i Bekræftelsen i det indvortes Menneske, beviser sig som Faderkjerlighed. Vi kalde Gud Fader, Mennesket hviler glad og tillidsfuldt i denne Benævnelse som den skjønneste, den mest opløftende, men ogsaa som den sandeste og mest betegnende, og dog er dette Udtryk jo et billedligt, hentet fra det jordiske Liv, om end fra det Skjønneste, Jordlivet eier. Men dersom Udtrykket er et billedligt, et overført, naer det da virkeligt op til Himlen for at betegne hvad det skal betegne, eller svinder det ikke bort, jo høiere det stiger, som en jordisk Længsel, der dog altid kun taler dunkelt. Ja den, der seer paa det Udvortes, for ham bliver Udtrykket et uegentligt og uvirkeligt; thi dersom han mener, Gud giver de gode Gaver, som en Fader gjør det, men dog saaledes, at Gaverne ere det, der ligesom beviser, at Gud er vor Fader, da dømmes han udvortes, og for ham bliver Sandheden selv uegentlig. Men det indvortes Menneske seer ikke paa Gaverne, men paa Giveren, den menneskelige Adskillelse mellem hvad der maatte kaldes Gave og hvad Sproget ikke er tilbøieligt til at kalde saaledes, forsvinder for ham i det Væsentlige i Giveren; Glæde og Sorg, Lykke og Ulykke, Nød og Seier er for ham Gaver; thi ham er Giveren Hovedsagen. Det indvortes Menneske forstaaer da og er forvisset om, at Gud er en Fader i Himlene, og at dette Udtryk ikke er et billedligt ufuldkomment, men det egentligste og det sandeste, fordi han ikke blot giver Gaverne men sig selv med, som intet Menneske formaaer det, der kun i en Følelse eller i en Stemning kan være tilstede i Gaven, ikke væsentlig, ikke gennemtrænge hele Gavens Indhold indtil det Mindste ved den, ikke være heel tilstede i den hele Gave, end mindre heel i den mindste Deel af den. Syntes det Dig derfor end engang, m. T., at idet Tanken vandrede ud fra det fædrene Hjem, forvildede sig ud i Verden for at hæve sig til Forestillingen om ham, den almægtige Gud, Himlens og Jordens Skaber som Alles fælleds Fader, at Du dog gik tabt af Noget, af den Forkjerlighed nemlig, der blev Dig til Deel i det fædrene Huus, fordi Du kun var Barnet og han Din jordiske Fader, kun *Din* Fader, saa ville vi ikke negte, at det kunde synes Dig saa, at Lignelsen dog ikke passede ganske. Men naar Du da kom til ham Din jordiske Fader, glad over al Maade, fordi Du havde vundet den ganske Verden, og Du vel fandt ham glad; thi hvorledes skulde han ikke glæde sig med den Glæde, især med den Glæde, der var ham kjærere end Alt, men dog, netop fordi han elskede Dig, kun glad som paa det Uvisse, at ikke hvad Du vandt skulde blive til Fordærvelse for Dig; og Du derimod glad, fordi Du havde vundet den ganske Verden, kom til ham Din himmelske Fader, og han ganske deeltog med Dig i Din Glæde, fordi netop det, at Du glædede Dig med ham, var en usvigelig Betyggelse for, at hvad Du vandt maatte tjene Dig til Gode – eller naar Du sørgmodig og grædende kom til ham Din jordiske Fader, og Du vel fandt ham grædende; thi hvorledes skulde han ikke græde med den Grædende især med den Grædende, han elskede høiere end Alt, men Du dog ikke ret kunde gjøre Dig forstaaelig for ham, saa han mere sørgede, fordi Du sørgede, end sørgede over det, hvorover Du sørgede; og Du derimod sørgmodig, i Din Sjæls Bekymring kom til ham Din himmelske Fader, der er den Eneste, der har Øre til at høre hvad der tales i Løndom, og Faderlighed til ret at forstaae det – eller naar Du bekymret og nedbøiet kom til ham Din jordiske Fader og fandt ham svag, vaklende, uden Trøst for Dig, og kun Din Smerte forøget ved hans Sorg; og Du derimod sønderknuset og tiltetgjort kom til ham Din himmelske Fader og fandt ham stærk, og stærkere jo svagere Du var, villig til at hjælpe og altid villigere jo større Nøden var ... Min Tilhører! da passer Lignelsen heller ikke ganske. Da haver Du fornummet, at det er ikke fordi Du har en Fader, eller fordi Menneskene have Fædre, at det ikke er derfor, at Gud kaldes Fader i Himlene, men at det er som Apostelen siger, efter ham at al Faderlighed kaldes i Himlen og paa Jorden; saa om Du end havde havt den kjærligste Fader, der var given blandt Mennesker, saa var dog ogsaa han, trods sin bedste Villie, kun en Stedfader, en Skygge, en Afglands,

en Lignelse, et Billede, en mørk Tale om den Faderlighed, af hvilken al Faderlighed kaldes i Himlene og paa Jorden. O, min Tilhører! har Du fattet denne Salighed, eller rettere har min Tale mindet Dig om, hvad Du eier bedre og inderligere og fuldere og saligere, end at jeg kan beskrive det; eller rettere har min Tale Intet forstyrreret Dig af hvad Du eiede; thi hvad er dog saligere end denne Tanke, som ingen Lykke, ingen Begunstigelse, ingen Bekymring, ingen Krænkelser, ingen Anfægtelse, ikke det Nærværende, ikke det Tilkommende kan fravriste et Menneske, men kun tjene til at bestyrke og bekræfte.

* *
*

Det Første, siges Menneskene, er dog det Skønneste, og Hjertet hænger derved: ved det første Menneske, der hilste ham i den Stund, da han taltes blandt de Levende; den første Himmel, der hvælvede sig over det Sted, paa hvilket han fødtes, det første Sprog, som kaldtes Moderens, det første Folk, som kaldtes det fædrene, den første Lærdom, der udvidede hans Sjæl, de første Jevnaldrende, der forstode ham, den første Tanke, der begeistrede, den første Kjerlighed, der gjorde ham lykkelig – salig den Mand, der i Sandhed kunde sige: Gud i Himlene var min første Kjerlighed; salig den Mand, hvis Liv var en velsignet Bekræftelse af denne Kjerlighed, salig den Mand, der om han end greb fejl i Livet og tog det Udvortes istedenfor det Indvortes, om hans Sjæl end paa mange Maader blev hildet i Verden, dog atter fornyedes i det indvortes Menneske, ved at vende tilbage til sin Gud, bekræftet i det indvortes Menneske.